KOHNSTAMM
INSTITUUT

Impact van de Landelijke GKA Agenda Taal & Ouders

Onderzoek naar de aanpak Thuis in Taal in het kader van de GKA Agenda Taal & Ouders

ANNEMIEK VEEN
ILLA CARRIÓN BRAAKMAN
CYNTHIA GROFF
ESTHER STRONKHORST

CIP-gegevens KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Veen, A., Groff, C., Carrión Braakman, I. & Stronkhorst, E.
Impact van de Landelijke GKA Agenda Taal & Ouders.
Onderzoek naar de aanpak Thuis in Taal in het kader van de GKA Agenda Taal & Ouders.
Amsterdam: Kohnstamm Instituut.
(Rapport 1140, projectnummer 40935)

ISBN 978-94-6321-205-2

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, or otherwise, without the prior written permission of the publisher.

Uitgave en verspreiding:
Kohnstamm Instituut
Bezoekadres: Keizer Karelplein 1, 1185 HL Amstelveen
Postbus 94208, 1090 GE Amsterdam
Tel.: 020-2141400
www.kohnstamminstituut.nl
Dataverwerking: Elion.nl
© Copyright Kohnstamm Instituut, 2024

Inhoudsopgave

1 Inleiding 1
- 1.1 Gelijke Kansen Alliantie 1
- 1.2 Thuis in Taal 2
- 1.3 Structuur en werkwijze landelijke verspreiding 7
- 1.4 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen 10

2 Aanpak van het onderzoek 12
- 2.1 Gesprekken met het projectteam 12
- 2.2 Deskresearch/documenten 12
- 2.3 Bijwonen inspiratiefestival: observaties en vragenlijst 13
- 2.4 Groepsinterviews/verdiepende casestudies in vijf gemeenten 13
- 2.5 Groepsinterview met procesbegeleiders 14
- 2.6 Analyse 14

3 Onderdelen GKA Agenda Taal & Ouders: Observaties en feedback 15
- 3.1 Inleiding 15
- 3.2 Innovatiekring 16
- 3.3 Webinars 17
- 3.4 Jaarlijks magazine 19
- 3.5 Inspiratiefestival 21
- 3. 6 Conclusies 29

4 Casestudies en groepsgesprek met de procesbegeleiders 32
- 4. 1 Inleiding 32
- 4.2 Groepsgesprek met vijf procesbegeleiders 81
- 4.3 Conclusies 88

5 Conclusies en aanbevelingen 94
- 5. 1 Inleiding 94
- 5.2 Samenvatting resultaten 96
- 5.3 Conclusies en aanbevelingen 102
- 5.4 Slotopmerking 105

1 Inleiding

1.1 Gelijke Kansen Alliantie

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) heeft in oktober 2016 het programma Gelijke Kansen Alliantie (GKA) in gang gezet. Binnen de GKA werkt het ministerie samen met scholen, gemeenten en maatschappelijke partners aan het verbeteren van kansengelijkheid in het onderwijs. Door het stimuleren en ondersteunen van kennisopbouw, (boven)schoolse kennisdeling en ontmoeting op relevante thema's, beoogt men kansengelijkheid te bevorderen. Om scholen die gezamenlijk werk willen maken van deze thema's te verbinden, heeft de GKA in 2021 en 2022 drie Landelijke GKA Agenda's gelanceerd.[1] Eén daarvan is de Landelijke GKA Agenda Taal & Ouders. Het doel van deze agenda is om enerzijds de samenwerking met ouders ten behoeve van de taalontwikkeling van een kind lokaal te versterken, en anderzijds ook op landelijk niveau een visieomslag op het thema te bewerkstelligen en duurzame praktijkverandering te stimuleren. Hiertoe wordt samen met verschillende (voor)scholen beleidsadviseurs, procesbegeleiders, onderzoekers en andere (onderwijs)professionals een netwerk opgebouwd om met elkaar

1 https://www.gelijke-kansen.nl/actueel/landelijke-thema-agendas

kennis te delen en op te bouwen over het samenwerken met ouders aan taal volgens de aanpak Thuis in Taal.

1.2 Thuis in Taal

Thuis in Taal is een wetenschappelijk onderbouwde aanpak voor taalversterking bij jonge kinderen.[2] De sleutel is een goede samenwerking met en respectvolle benadering van ouders. Vaak ontstaat de samenwerking tussen professionals, ouders en kinderen als vanzelf. Maar het wordt soms moeilijker als de kloof tussen school en thuis groter is. Meertaligheid, onbekendheid over en weer, ingegeven door culturele verschillen, soms onduidelijkheid over wat beide partijen, ouders en professionals, van elkaar verwachten, kan leiden tot ongemak en onbegrip. De aanpak Thuis in Taal is bedoeld om dit al in een vroeg stadium te voorkomen en een goede relatie tussen ouders en professionals te ondersteunen, ongeacht hun sociaaleconomische of etnische achtergrond. Thuis in Taal is gericht op de rol van de professional die stap voor stap het partnerschap met ouders vormgeeft, aan de hand van de volgende stappen:

1. Verken de taalomgeving thuis van kinderen;
2. Betrek ouders en collega's in procedures om partnerschappen aan te gaan ter ondersteuning van de taalontwikkeling van kinderen;
3. Bouw wederkerige relaties op met ouders;
4. Organiseer wekelijks ouder-kind-activiteiten in de klas en thuis, passend bij de behoeften en mogelijkheden van laagopgeleide ouders (met gebruik van stap 1-3);
5. Stimuleer rolontwikkeling bij ouders;

2 Van der Pluijm, M.. (2020). Thuis in Taal. Ontwerp en evaluatie van een partnerschapsprogramma voor leraren met laagopgeleide ouders ter ondersteuning van de taalontwikkeling van hun jonge kinderen. [Proefschrift Open Universiteit]. Ridderprint.

6. Geef prioriteit aan het gebruik van taal;
7. Breid de taal van kinderen uit.

Thuis in Taal is geen kant-en-klaar pakket. Leerkrachten en pedagogisch medewerkers hebben tijd nodig om zich voor te bereiden, zich te verdiepen in de zeven stappen en te onderzoeken wat er al goed gaat en wat er beter kan. Ze moeten over de aanpak kunnen sparren met collega's in de eigen en in zusterorganisaties en met medewerkers ouderbetrokkenheid.[3]

Iedereen doet mee
De ervaring is dat de aanpak pas werkt als alle betrokkenen zich erachter scharen. Niet alleen de uitvoerende leerkrachten en pm'ers, maar ook leidinggevenden, intern begeleiders, bestuurders en beleidsmakers. Zij moeten deze visie op taalverwerving, gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek, uitdragen in hun beleid en prioriteit durven geven aan taalverwerving binnen de organisatie. Ze moeten medewerkers ondersteunen die deze weg durven en willen kiezen. Medewerkers hebben tijd, ruimte en middelen nodig.[4]

Wekelijkse ouder-kind-activiteit
Het hart van de aanpak is een wekelijkse ouder-kind-activiteit, tijdens de ouderinloop. Alle ouders worden actief uitgenodigd in gesprek te gaan met hun kind. Plezier en veiligheid staat bij zo'n activiteit voorop. De bedoeling is dat ouders met weinig opleiding en taalvaardigheid ervaren dat ze veel in huis hebben om hun kind vooruit te helpen. Het is niet nodig om te kunnen lezen. Ouders mogen ook in hun eigen taal praten.[5] De Thuis in Taal

3 Van der Pluim, M. (2022). Thuis in Taal. Samenwerken met álle ouders aan de taalontwikkeling van hun jonge kinderen.
4 Idem.
5 Idem.

procesbegeleiders ondersteunen de professionals bij het aanleren van de principes van de aanpak:

a. Kunnen inspelen op de kennis en vaardigheden van ouders;
b. Activiteiten aanbieden met een herkenbare structuur;
c. Alle ouders een zelfde ouder-kind-activiteit aanbieden;
d. Voordoen/modellen voor ouders;
e. Spel- en praatactiviteiten aanbieden;
f. Goed aansluiten bij de thuistalen;
g. Goed aansluiten bij de (culturele) achtergronden van de gezinnen.

De begrippen 'visieomslag' en professioneel handelen

De kern van de *visie* achter de aanpak Thuis in Taal is dat de taalontwikkeling van kinderen beter verloopt als kinderen continuïteit ervaren tussen de leefwereld thuis en die op de (voor)school.[6] Daarom is het belangrijk dat de beroepskrachten, pm'ers en leerkrachten, bruggen bouwen tussen die twee leefwerelden en deze probeert te verbinden. In het bijzonder wanneer de afstand tussen school en thuis groot is en kinderen hierdoor discontinuïteit kunnen ervaren. Om de verschillende leefwerelden van het kind te verbinden is het nodig dat professionals samenwerken met ouders en kijken naar wat kinderen meebrengen in plaats van naar wat zij tekortkomen. Dit vraagt om een omslag in het denken bij pedagogisch professionals in en rond het onderwijs. De gedachte is vaak dat het onderwijs moet compenseren voor wat kinderen en ouders ontberen. De aanpak Thuis in Taal probeert juist in te zetten op het (h)erkennen van de kennis en de taal die kinderen en ouders wél meebrengen, om daar vervolgens op voort te bouwen.

6 Van der Pluijm, M. (2024). Voor ieder kind een stevig taalhuis. Samenwerken aan een taalrijke omgeving voor jonge kinderen [Openbare les]. Hogeschool Rotterdam.

Het doel van Thuis in Taal is om het *professioneel handelen* van pm'ers en leerkrachten te versterken. De focus ligt op de ontwikkeling van drie kerncompetenties van pm'ers en leerkrachten:
Kerncompetentie 1: Realiseer partnerschapsrelaties.
Pedagogisch professionals bouwen ter ondersteuning van de taalontwikkeling van kinderen samen met ouders en collega's aan partnerschapsrelaties die de werelden van school en thuis verbinden.
Kerncompetentie 2: Implementeer interventie-activiteiten.
Pedagogisch professionals zetten ouder-kind-activiteiten in om de talige interactie tussen ouders en kinderen van hun groep te stimuleren.
Kerncompetentie 3: Stimuleer samen de taalontwikkeling van kinderen.
Pedagogisch professionals maken ouders vertrouwd met de belangrijke rol die zij vervullen in de taalontwikkeling van kinderen. Ze gaan zelf uitdagende interacties aan met kinderen en nodigen ouders uit dit samen met hen te doen.

Kernprincipes
Kernprincipes van de aanpak Thuis in Taal zijn:[7]
Samenwerking: De aanpak vindt plaats op en vanuit de school/het kinderdagverblijf en wordt uitgevoerd door de leerkracht/-pedagogisch medewerker (pm'er). De professionals ontwikkelen een visie op en krijgen praktische aanwijzingen voor het opbouwen van respectvolle relaties met ouders, gericht op ondersteuning van ouders bij de taalontwikkeling van kinderen.
Rolopvattingen: De rol van de leerkracht in verbinding maken met ouders is heel belangrijk in Thuis in Taal. Ook belangrijk is ouders

7 Van der Pluijm, M., van Gelderen, A., & Kessels, J. (2019). Activities and Strategies for Parents with Less Education to Promote the Oral Language Development of Their Children: A Review of Empirical Interventions. School Community Journal, 29(1), 317-362

bewust(er) te maken van het belang van hun rol bij taalontwikkeling van hun kind, ook als ze een andere thuistaal spreken dan Nederlands.
Interactie: Het belang van (mondelinge) interactie voor de taalontwikkeling van jonge kinderen wordt benadrukt. Professionals bieden activiteiten aan die interactie stimuleren tussen ouders en kinderen, en stimuleren ouders om met kinderen interacties te blijven onderhouden tijdens dagelijkse routines (uit- en aankleden, eten, boodschappen doen).
Waardering thuistaal: Het is van belang dat ouders communiceren in hun thuistaal/een taal die ouders goed kennen.
Maatwerk: De aanpak is in principe uitvoerbaar met en voor alle ouders, maar specifiek bedoeld voor ouders 'met minder kennis'. Activiteiten sluiten zoveel mogelijk aan bij de thuissituatie van gezinnen, zodat ze ook thuis uitgevoerd kunnen worden.

Naar de uitvoering en effecten van de aanpak Thuis in Taal zijn en worden verschillende onderzoeken uitgevoerd. Eerste evaluaties laten zien dat de samenwerking tussen school en ouders, en ouder-kind-interactie, versterkt kan worden door de aanpak Thuis in Taal. Aangetoond werd dat deelname aan de ouder-kind-activiteiten en de kwaliteit van deze activiteiten op de deelnemende locaties zijn gegroeid. Ouders hebben profijt van intensieve ondersteuning door de leerkracht en voelen zich in staat om meer en op een meer speelse manier te communiceren met hun kinderen (Van der Pluijm, 2020).[8] Op basis van evaluaties in de verschillende ontwikkelingsfases is de feedback van deelnemers meegenomen in het aanpassen en verbeteren van de aanpak.

8 Van der Pluijm, M.. (2020). Thuis in Taal. Ontwerp en evaluatie van een partnerschapsprogramma voor leraren met laagopgeleide ouders ter ondersteuning van de taalontwikkeling van hun jonge kinderen. [Proefschrift Open Universiteit]. Ridderprint.

1.3 Structuur en werkwijze landelijke verspreiding

Structuur
Met het oog op de landelijke verspreiding van Thuis in Taal heeft de aanpak een plek binnen de Landelijke GKA Agenda Taal & Ouders gekregen. Als onderdeel van de GKA ondersteunt de organisatie Actief Ouderschap[9] een landelijk netwerk van scholen, kinderopvangorganisaties, beleidsadviseurs, procesbegeleiders en onderzoekers gericht op het succesvol leren samenwerken met ouders, middels de aanpak Thuis in Taal. Actief Ouderschap werkt hierbij samen met een team van adviseurs, trainers/procesbegeleiders[10] en experts, verspreid over verschillende regio's in het land. De intentie is om, in gemeenten waarbinnen interesse is voor de aanpak, een lokale infrastructuur op te zetten. Deze bestaat uit een stuurgroep met een afvaardiging van betrokken partners (gemeente, scholen en kinderopvang-organisaties) en (overkoepelende) leerkringen, waarbinnen via workshops, lezingen en presentaties gezamenlijk kennis over het thema wordt opgebouwd en gedeeld. Ook de procesbegeleiders van Thuis in Taal, veelal zelfstandig ondernemers (freelancers), vallen onder de organisatie Actief Ouderschap. Zij doorlopen een professionaliseringstraject. De procesbegeleider komt op locatie en begeleidt de pm'ers en leerkrachten.

Thuis in Taal is uitgegroeid van vijf freelance procesbegeleiders bij de start, tot inmiddels 15 procesbegeleiders, verspreid over het land. Een kerngroep, waarin naast Actief Ouderschap en onderzoekers ook enkele procesbegeleiders zitten, houdt zich bezig met de (verdere) ontwikkeling van het

9 https://aanpakthuisintaal.nl/actief-ouderschap/
10 In de periode van de dataverzameling voor dit onderzoek werd gesproken over 'trainers'. Gaandeweg is de term 'procesbegeleiders' geïntroduceerd. Waar dit in de interviews aan de orde was zullen we in citaten het begrip 'trainers' gebruiken.

professionaliseringstraject voor procesbegeleiders, en de benodigde materialen.
De verspreiding van Thuis in Taal verloopt via verschillende kanalen, in de eerste plaats via Actief Ouderschap, die gemeenten actief benadert. Ook de regiocoördinatoren van de GKA spelen een rol in de verspreiding.[11] De implementatie kan twee tot vier jaar in beslag nemen. Actief Ouderschap probeert in elke gemeente in te zetten op een langdurig traject van minimaal twee jaar.

Onderdelen GKA Agenda Taal & Ouders
Vanuit de Landelijke GKA Agenda Taal & Ouders worden de volgende onderdelen van kennisdeling ingezet:

Verkenningsfase. Nieuwe gemeenten kunnen gebruik maken van budget voor de 'Verkenningsfase Taal & Ouders', met als onderdelen het inspireren en informeren van lokale partners, kinderopvangorganisaties en scholen, het opzetten van een lokale projectgroep en het ontwikkelen van een gezamenlijk startplan.

Training. De afgelopen twee jaar is veel tijd gestoken in het ontwikkelen van een trainingstraject voor procesbegeleiders van het programma Thuis in Taal. In het eerste jaar van de Landelijke Agenda deden alle procesbegeleiders mee aan de ontwikkeling van dit traject. In het tweede jaar heeft een splitsing plaatsgevonden in een kerngroep van ervaren procesbegeleiders, die bijdroegen aan de ontwikkeling van de aanpak, en een zogenoemde 'buitenkring' van procesbegeleiders die samen met een kerngroep-lid nieuwe professionals begeleidt. In verschillende procesbegeleidersbijeenkomsten zijn onderwerpen aan de orde geweest die de basis vorm(d)en voor de (nog in ontwikkeling

11 https://www.gelijke-kansen.nl/over-gelijke-kansen/team-gelijke-kansen

zijnde) handreiking voor procesbegeleiders en bijbehorende trainingsmaterialen.[12]

Innovatiekringen. Innovatiekringen zijn bedoeld voor gemeentelijke beleidsmakers, met als doel informatie-uitwisseling over inhoudelijke, praktische, financiële en beleidsmatige zaken in relatie tot de Landelijke Agenda Taal & Ouders en de implementatie van Thuis in Taal. Er zijn inmiddels vijf innovatiekringen voor schoolleiders en vijf voor beleidsmedewerkers georganiseerd.

Webinars. In de periode eind 2022-eind 2024 zijn er zes webinars gemaakt over de volgende thema's, met daarachter vermeld het aantal kijkers per november 2024: Meertaligheid (2.114 kijkers); Diversiteit (853 kijkers); Kansengelijkheid (895 kijkers); De kracht van spel (1.080 kijkers); Laaggeletterdheid (834 kijkers); Werken in een PLG (Professionele Leergemeenschap) (330 kijkers).
De webinars staan op de website (www.aanpakthuisintaal.nl) en op YouTube en worden actief verspreid in een maandelijkse mailupdate, die wordt verstuurd aan ca. 500 abonnees. Daarnaast worden nieuwe webinars aparte aangekondigd en wordt er na afloop verslag van gedaan zowel op sociale media als in de maandelijkse mailupdate.

Magazine. Er is een jaarlijks magazine, met onder andere kennis uit onderzoek, voorbeelden van praktijk -en beleidsontwikkeling op een school en praktische handvatten voor ouder-kind-activiteiten. Via de magazines zijn de webinars via een QR-code te

12 In de eindfase van dit onderzoek verscheen de handreiking voor procesbegeleiders/trainers. Hierin wordt de theorie achter de aanpak Thuis in Taal onderbouwd, toegelicht wat de rol van de procesbegeleiders is en worden (links naar) praktische instrumenten gedeeld die procesbegeleiders in verschillende contexten kunnen gebruiken. Omdat deze handreiking ten tijde van dit onderzoek nog niet klaar en (openbaar) beschikbaar was, is deze niet meegenomen in deze impactmeting.

vinden. Binnen de looptijd van de GKA Taal & Ouders zijn twee edities uitgekomen, bij de start van de schooljaren 2023/24 en 2024/25. Beide keren zijn er 2000 geprinte uitgaven verspreid, onder meer in de deelnemende gemeenten. Een digitale versie wordt per mail en via sociale media binnen het GKA-netwerk gedeeld.

Inspiratiefestival. Dit is een jaarlijkse landelijke fysieke bijeenkomst voor professionals, op de Hogeschool Rotterdam. Dit heeft plaatsgevonden in 2023 (180 deelnemers) en in 2024 (160 deelnemers).

Uitbreidingen. De Thuis in Taal aanpak wordt momenteel uitgebreid met de Thuisbegeleiding, bedoeld om ouders te ondersteunen bij activiteiten die zij thuis met hun kind(eren) kunnen doen. Voor de overdracht van thuisactiviteiten zijn verschillende handvatten in de maak, zoals een routekaart voor aanvullende thuisondersteuning en een voorbeeldfilmpje met kijkwijzer. Ook is er een plan om het aantal procesbegeleiders uit te breiden. Bij de start van dit onderzoek namen 12 gemeenten aan de interventie deel, met in totaal 23 scholen en 26 kinderopvanginstellingen/-locaties.[13] Er was een uitbreiding naar tien nieuwe gemeenten gepland. Op dat moment was men bezig te verkennen hoe deze gemeenten ondersteund zouden kunnen worden.

1.4 Doel van het onderzoek en onderzoeksvragen

Doel van dit onderzoek is om te laten zien hoe de onderdelen van de Landelijke GKA Agenda Taal & Ouders bijdragen aan een visieomslag op het samenwerken met ouders aan taal. Het gaat

13 https://www.gelijke-kansen.nl/actueel/landelijke-thema-agendas/taal-en-ouders

dus niet om een evaluatie van de aanpak Thuis in Taal, maar om het vaststellen van de impact van het geheel aan activiteiten dat in gang is gezet om de samenwerking tussen ouders en school/kinderopvang te versterken, met het oog op ondersteuning van de taalontwikkeling van kinderen. Hiertoe heeft het ministerie van OCW de volgende onderzoeksvraag geformuleerd.

Hoofdvraag
In welke mate dragen verschillende onderdelen van de GKA Agenda Taal & Ouders bij aan een visieomslag op het samenwerken met ouders aan taal, bij de deelnemers (pm'ers/leerkrachten, schoolleiders, beleidsmakers van deelnemende gemeenten, procesbegeleiders)?

Deelvragen
1. Op welke manier geldt deze mate van impact en waarom in deze mate?
2. Vindt op deze wijze ook een verandering plaats in het professionele handelen van de deelnemers?
3. Wat is het effect van deze lerende aanpak en kennisdeling op de professionals in de praktijk?

In dit rapport beantwoorden we deze onderzoeksvragen. Hoe we dit hebben aangepakt, beschrijven we in hoofdstuk 2. In hoofdstuk 3 rapporteren we bevindingen uit de vragenlijst en observaties tijdens het bijwonen van een bijeenkomst van het jaarlijkse inspiratiefestival. In hoofdstuk 4 rapporteren we bevindingen uit casestudies in vijf gemeenten en een gesprek met enkele procesbegeleiders. In hoofdstuk 5 brengen we de bevindingen samen en trekken we conclusies.

2 Aanpak van het onderzoek

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden, zijn de volgende onderzoeksactiviteiten uitgevoerd.

2.1 Gesprekken met het projectteam

Om greep te krijgen op de aanpak en de wijze van verspreiding was het als eerste nodig om te achterhalen wat de onderdelen precies zijn en welke aanpak, middelen en materialen er worden ingezet om verandering te bewerkstelligen. We zijn daarom gestart met twee gesprekken met het projectteam van de Landelijke GKA Agenda Taal & Ouders, over de structuur van de aanpak, de implementatie en de (beoogde) impact van de verschillende onderdelen van de Landelijke GKA Agenda Taal & Ouders.

2.2 Deskresearch/documenten

Er is een deskresearch uitgevoerd, waarin de verschillende materialen en producten zijn bestudeerd die behoren bij de Landelijke GKA Agenda Taal & Ouders om greep te krijgen op de verschillende onderdelen, als basis voor de bevraging en de instrumentconstructie.

2.3 Bijwonen inspiratiefestival: observaties en vragenlijst

Om inzicht te krijgen in wat de aanpak inhoudt en de wijze waarop deze wordt gepresenteerd en overgedragen aan de (potentiële) deelnemers hebben we als onderzoekers het tweede landelijke inspiratiefestival bezocht (april 2024). Door het bijwonen van de plenaire sessies en de workshops kregen we de kans om kennis te maken met de aanpak, reacties van deelnemers te horen, een indruk te krijgen van hoe ze opgedane kennis en/of vaardigheden in praktijk brengen en van wat er zou kunnen veranderen in hun visie. Enkele workshops zijn systematisch geobserveerd en de opgedane kennis is benut voor de voorbereiding van de interviews – zie hierna. Via de deelnemerslijst is na afloop onder de deelnemers een korte digitale vragenlijst uitgezet.

2.4 Groepsinterviews/verdiepende casestudies in vijf gemeenten

Vervolgens zijn casestudies uitgevoerd in vijf gemeenten: Bodegraven-Reeuwijk, Harderwijk, Tiel, Woensdrecht en Rotterdam. Omdat per gemeente verschillende niveaus betrokken zijn, hebben we per gemeente drie groepsinterviews uitgevoerd, één met enkele leerkrachten en/of pedagogisch medewerkers (pm'ers) die werken met Thuis in Taal, één met een directielid van een school en/of het management van een betrokken kinderopvangorganisatie en één met enkele stuurgroep leden en de beleidsmedewerker van de gemeente die betrokken is bij Thuis in Taal. De gemeenten en daarbinnen de respondenten zijn geselecteerd en aangedragen door de projectleider Landelijke GKA Agenda Taal & Ouders en medewerkers van Actief Ouderschap. Het doel van de casestudies was om de impact van de verschillende onderdelen van Thuis in Taal in kaart te brengen, informatie te

verkrijgen over hoe de implementatie van Thuis in Taal verloopt en/of is verlopen en belemmerende en bevorderende factoren bij de uitvoering in kaart te brengen.

2.5 Groepsinterview met procesbegeleiders

Er is een groepsinterview uitgevoerd met vijf procesbegeleiders die verbonden zijn aan de vijf geselecteerde gemeenten en (op één na) lid zijn van de kerngroep. Gespreksonderwerpen waren:

A - Ervaringen met de invoering en begeleiding;
B - Opbrengsten, veranderingen in visie en handelen;
C - Bevorderende en belemmerende factoren;
D - Gebruik van en impact van de onderdelen GKA.

De groepsgesprekken werden gevoerd via Teams, vonden plaats in de periode mei/juni 2024 en duurden ongeveer een uur.
De bijeenkomsten werden geleid door een onderzoeker, aan de hand van een gespreksleidraad.

2.6 Analyse

Voor de analyse van de observaties en de vragenlijst is een beoordelingsschema gemaakt waarmee we in kaart konden brengen in hoeverre er sprake was van visieverandering, nieuwe kennis of inzichten en houvast voor de praktijk. Op de resultaten van de vragenlijst zijn beschrijvende statistische analyses uitgevoerd met SPSS. Van de interviews voor de casestudies hebben we geluidsopnamen gemaakt. Vervolgens hebben we verslagen gemaakt en de gegevens verwerkt in een programma voor kwalitatieve dataverwerking, MAXQDA. De casebeschrijvingen zijn ter verificatie aan de geïnterviewden voorgelegd.

3 Onderdelen GKA Agenda Taal & Ouders: Observaties en feedback

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk besteden we aandacht aan de impact van de concrete onderdelen van de Landelijke GKA Agenda Taal & Ouders op basis van observaties van het onderzoeksteam en feedback van deelnemers aan het inspiratiefestival 2024. Het festival werd bijgewoond door de onderzoekers en na afloop werd een digitale vragenlijst onder de deelnemers uitgezet.

Vragenlijst
De vragenlijst had als doel om de impact van verschillende onderdelen van de GKA Taal en Ouders op de deelnemers te meten. De bedoeling was om via de vragenlijst een beeld te krijgen van de mate waarin sprake is van een visieomslag in het werken met ouders, en wat de impact van de verschillende onderdelen is geweest als het gaat om kennis, vaardigheden en opvattingen. Per onderdeel werd gevraagd: 1) of men aan de betreffende activiteit heeft deelgenomen, 2) of men door de activiteit nieuwe inzichten of kennis heeft opgedaan over het werken met ouders, 3) of men door deze activiteit concrete handvatten heeft gekregen voor het werken met ouders, 4) of men door deze activiteit anders aankijkt tegen het werken met ouders dan voorheen. Per vraag werd ruimte geboden voor een toelichting.

Respons
In totaal vulden 80 deelnemers de vragenlijst in, waarvan iets meer dan de helft werkte met de aanpak Thuis in Taal. Tien procent van de respondenten was nog niet bekend met de aanpak. Voor 38% van de respondenten was het inspiratiefestival 2024 de eerste activiteit van de Agenda Taal & Ouders waarmee ze in aanraking kwamen. Opmerkelijk is dat veel respondenten de tijd hebben genomen voor het zorgvuldig invullen van de open vragen. Sommige reacties waren concreet gericht op de specifieke onderdelen of een specifieke sessie, maar veel reacties waren ook algemeen en hadden betrekking op de visie van Thuis in Taal op samenwerking met ouders: wat men daarover had geleerd, wat men mee zou nemen naar de praktijk en hoe men de visie verder wil verspreiden. In een apart bijlagenrapport geven we een compleet overzicht van de resultaten.[14]

In de volgende onderdelen rapporteren we de uitkomsten uit de vragenlijst. Bij de beschrijving van de resultaten over het inspiratiefestival rapporteren we ook de bevindingen van onze observaties tijdens het festival.

3.2 Innovatiekring

De vraag of men deelgenomen heeft/deelneemt aan een innovatiekring, beantwoordden negen respondenten met 'ja'. De reacties waren positief; men heeft nieuwe inzichten opgedaan als basis voor het werken met ouders en kennis over de verschillende verantwoordelijkheden van professionals. Een inzicht is dat Thuis in Taal een continu proces is, en *"dat we er soms teveel vanuit gaan dat wij het als professionals beter weten en ouders als ondergeschikt zien."* Dit thema, 'respect voor ouders', kwam vaker naar voren,

14 Groff, C., Carrión Braakman, I, Stronkhorst, E., & Veen, A. (2024). Bijlagenrapport onderzoek Impact van de Landelijke GKA Agenda Taal& Ouders. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

onder andere op de vraag of respondenten anders waren gaan aankijken tegen het werken met ouders: *"Het gaat erom dat je elkaar vanuit gelijkwaardigheid probeert te begrijpen in het belang van de ontwikkeling van het kind."* Sommigen kenden Thuis in Taal en waren al overtuigd van de waarde van Thuis in Taal voor het denken over en de omgang met ouders. Bij een verandering in manier van denken gaat het volgens één van de respondenten om: *"ons HBO-WO denken loslaten en afstemmen."*
Volgens een deelnemer is de innovatiekring vooral gericht op veranderprocessen en borgen. Voorbeelden zijn: *"Minder denken in programma's maar meer in doorlopende lijn"* en *"continu herhalen van de basisboodschap om (nieuwe) ouders mee te nemen."* Over het opbouwen en borgen van een gelijkwaardige samenwerking werd gesproken als een langdurig proces. Een deelnemer had in de innovatiekring geleerd dat het belangrijk is om het klein te houden en aan te sluiten bij alle ouders. Een andere deelnemer zou hierbij graag *"meer concrete handvatten willen."*

3.3 Webinars

Het projectteam heeft een deel van de webinars gekeken. Wat met name opvalt, is dat in de webinars drie componenten structureel terugkomen: 1) een koppeling tussen het thema van de webinar en de aanpak Thuis in Taal, bijvoorbeeld een specifieke stap binnen de aanpak; 2) kennisdeling door expert(s); 3) goede voorbeelden uit de praktijk door leerkrachten, pm'ers en schoolleiders.

Van de respondenten die de vragenlijst invulden, hebben er 33 deelgenomen aan één of meer webinars. Vierentwintig van hen werken met Thuis in Taal. Op de vraag of ze als gevolg van de webinar anders tegen het werken met ouders aankeken dan voorheen, antwoordde bijna de helft van de respondenten met 'nee'. Uit de toelichtingen op de antwoorden blijkt dat men vaak al veel kennis had: [de webinars zijn] "*meer een bevestiging*", [hun

visie werd] *"vooral bekrachtigd"* want *"we zijn al ondergedompeld in de noodzaak hiervan".* Een respondent licht het antwoord als volgt toe:
"Dat we ouders in de kinderopvang mee moeten nemen in de ontwikkeling van de kinderen en wat belangrijk is voor de taal/spraak ontwikkeling is niet iets nieuws."
Andere reacties hadden meer betrekking op de wetenschappelijke inzichten die de webinars presenteren, zoals het belang van huisbezoeken en gezamenlijke ouder-kind-activiteiten en de werkwijze die Thuis in Taal volgt om de aanpak in te voeren. Een deelnemer was zich meer bewust geworden van *"het belang van de integrale aanpak."* Een andere was meer gemotiveerd om zich te gaan verdiepen in meertaligheid.
Andere genoemde opbrengsten (praktische handvatten) uit de webinars zijn:
**De kracht van spel maakte weer bewust hoe je als volwassene spel voor een kind kan beperken of juist kan verrijken;*
**Dat muziek ook een mooie vorm is van taalverbinding met kinderen en ouders;*
**Het nut van een vaste inloop voor ouders bij start van de ochtend, waarin ouders en kinderen samen spelen en samen lezen;*
**Hoe ik ouders kan steunen in het gebruik van hun thuistaal thuis en in onze opvang door bij gesprekken gebruik te maken van een tolk en het aanschaffen van boekjes in de thuistaal van de kinderen;*
**Er zijn zeker tips en tricks geweest die wij direct konden toepassen m.b.t. meertaligheid.*
*Een respondent merkt over de toepasbaarheid op: "*Het zit 'm soms in heel eenvoudige dingen (ouders vragen een activiteit in hun eigen taal in de groep te geven, bij de foto's van groepsbegeleiders en kinderen vlaggetjes plakken welke talen zij spreken/ verstaan enz.)."*
Daarnaast waren er opmerkingen die betrekking hadden op 'inspiratie' en 'visie', bijvoorbeeld: *"Om een andere denkstap te nemen, thuis juist mee te nemen naar de groep."* De volgende inzichten worden genoemd:

**Diversiteit is geen probleem maar een rijkdom*;
**Kansengelijkheid, het weghalen van blokkades die WIJ opleggen*;
**Een kleine stap van de professional kan een enorme impact hebben op het kind.*
En ten slotte: *"Vanuit de webinars is het belang van het samenwerken met ouders voor mij nog groter geworden en dat breng ik steeds over aan de mensen met wie ik werk."*
We concluderen dat de webinars inspirerend zijn en ook degenen die al bekend waren met Thuis in Taal nieuwe inzichten geven en hen stimuleren om kennis met anderen te delen. Webinars bieden de mogelijkheid om een grote groep te bereiken. Een aanbeveling is om in te zetten op een breder bereik.

3.4 Jaarlijks magazine

Het magazine besteedt aandacht aan kennisverspreiding, vaardigheden en opvattingen over de visie op het werken met taal en ouders. Een voorbeeld is een artikel waarin aandacht is voor achtergrondkennis en kennisdeling in de 2024 editie, met als titel "Voor ieder kind een stevig taalhuis". Een ander artikel over "De kracht van spel" is gericht op het ontwikkelen van vaardigheden op het gebied van taal en spel. Het geeft onder meer specifieke voorbeelden voor rollenspel, met achtergrondinformatie over de waarde hiervan voor taalontwikkeling en spelstimulering. Ook is er een artikel over nieuwkomerscholen, met specifieke tips en inspiratie voor activiteiten. Verschillende artikelen zijn speciaal geschreven met het oog op het inspiratiefestival.

Van de respondenten die de vragenlijst invulden waren er 22 bekend met het magazine. Drie van hen werkten (nog) niet met Thuis in Taal. Op de vraag wat men geleerd had werd bijvoorbeeld geantwoord: kennis uit onderzoek over wat effectief is, *good practices*, en de mogelijke combinatie van school- en thuisaanpak. Ook al is de informatie in het magazine niet voor iedereen nieuw,

het wordt over het algemeen wel nuttig gevonden: *"Inspiratie levert het wel op, evenals het opfrissen van mijn kennis."* Een respondent die met Thuis in Taal werkt maakt een directe koppeling aan het praktische gebruik van het magazine voor training en bewustwording: *"Het magazine is wat mij betreft een compacte weergave van wat we willen bereiken met de Aanpak Thuis in Taal. In leerkringen en leerteams pak ik het magazine er regelmatig bij om leerkrachten en pedagogisch medewerkers te laten zien op welke manier zij het samenwerken met ouders kunnen vormgeven."*

Concrete handvatten die men eraan ontleend zijn: het hanteren van de zeven stappen, nieuwe ideeën voor inloop in de klas, en het dilemma-spel, omgeschreven als een *"goed handvat om met professionals het gesprek aan te gaan over samenwerken met ouders."* En*: "In het magazine staan praktische voorbeelden en handige lijstjes die concreet toe te passen zijn in de praktijk."* Eén respondent merkte op dat deze naar aanleiding van het magazine overweegt weer huisbezoeken in te voeren.
Eén respondent merkte specifiek iets op naar aanleiding van het artikel over spel en taal:
"Het co-creëren van doe-alsof activiteiten met professionals is niet vanzelfsprekend. Het gesprek hierover aangaan is al een begin van een bewustwordingsproces voor professionals die weinig met de aanpak hebben gewerkt."
Een andere respondent merkt over het 'anders zijn gaan aankijken tegen omgang met ouders' op: *"automatisme en vanzelfsprekendheid wordt minder bij mij".*
We concluderen dat het magazine niet bij iedereen bekend is, maar voor degenen die het kennen is het een waardevolle aanvulling op de andere onderdelen.

3.5 Inspiratiefestival

3.5.1 Observaties

De onderzoekers waren aanwezig bij het inspiratiefestival 2024. Het festival is er expliciet op gericht om contacten te versterken en onderlinge verbinding te bevorderen, onder andere door een speed date en door veel ruimte te laten om elkaar te ontmoeten, tijdens wandelingen naar de workshopruimtes en het avondeten. Er was een informatiemarkt met boeken en brochures, een *stand* met praktische voorbeelden zoals speelgoed om interacties op de peuter- en kleutergroepen te bevorderen en een *storytelling* groep. Martine van der Pluijm gaf een presentatie van haar lectoraat. Vervolgens gingen deelnemers uiteen in deelsessies. Van enkele deelsessies die we zelf bezochten geven we een indruk:

Deelsessies
De deelsessie 'Thuis in Meertaligheid' (18 deelnemers, voornamelijk pm'ers) handelde over kennis over, en visie op een gelijkwaardige samenwerking met ouders en de rol van de eigen taal. Door de deelnemers werden dilemma's naar voren gebracht. Een voorbeeld is het volgende: ouders hebben vaak de neiging de eigen taal te vermijden ten gunste van het Nederlands. Door de eigen taal te spreken zouden ze hun kind tekort doen. Een pm'er kreeg van een ouder te horen: *"Je moedigt mij aan de thuistaal te spreken, maar straks zeggen ze dat mijn kind een achterstand heeft"*. Er werden meer van dit soort dilemma's besproken. Opvallend was het onderlinge begrip, de bemoedigende opmerkingen van de deelnemers richting anderen en de waardevolle discussie die ontstond over het gebruik van thuistalen. Als afsluiting werd gevraagd op een *post-it* te noteren wat men uit de workshop meenam. (Voor een indruk, zie Bijlage 2 in het Bijlagenrapport).

De deelsessie 'Buiten in gesprek met de natuur over de natuur' (9 deelnemers) handelde over het belang van kinderen meenemen in

de natuur. Aan de hand van inspirerende voorbeelden en praktische ideeën werd getoond hoe wandelen door de natuur aanleiding kan zijn om met kinderen gesprekjes te voeren: de natuur als *co-teacher*. De algemene boodschap was: luister naar het kind, waardoor we hun nieuwsgierigheid en verwondering opwekken. De onderzoeker noteerde opmerkingen van de deelnemers als: *"Ik zie het nu echt anders..." "Ik had het nooit gedacht dat....*

In het programma was plaats ingeruimd voor een innovatiekring voor beleidsadviseurs en directieleden, met als thema 'borging van veranderingen'. Na een inleiding door een expert was er ruimte om gezamenlijk in groepjes over dit vraagstuk na te denken. Een belangrijk inzicht dat centraal benoemd werd was dat al vanaf het begin moet worden nagedacht over 'borging', door het bij de start opzetten van een evaluatiekader, om telkens met elkaar vast te kunnen stellen hoe het loopt.

Als onderdeel van de deelsessie over 'cultuur' werd een kaartspel gespeeld om te ervaren hoe het is om zonder te communiceren de regels van een andere groep te leren. Culturele vanzelfsprekendheden van de ene groep blijken voor een andere groep helemaal niet zo vanzelfsprekend. Een deelnemer reageerde met: *"Je denkt dat je cultureel sensitief bent, maar dan heb je het zelf nooit moeten ervaren..."* In de deelsessie werd kennis overgedragen aan de hand van de 'ijsberg': wat je ziet is slechts een klein stukje van de cultuur.

Terugblik
Aan het eind van het festival werd de deelnemers gevraagd te presenteren wat ze uit het festival meenemen. Deelnemers aan één van de deelsessies presenteerden een plan voor een ouderactiviteit, waarin de professional meer uitgaat van wat ouders al weten en in kunnen brengen. Een belangrijke boodschap

had te maken met de visieomslag. Er kwamen aanbevelingen naar voren als: Raak het hart van de mensen; houd het klein/simpel; probeer elke persoon te zien en waarderen; heb aandacht voor de verschillende ervaringen van mensen en voor wat iedere persoon nodig heeft.
Al met al kregen we de indruk dat het festival haar naam eer aan doet en de deelnemers inspiratie biedt, naast kennis en praktische handvatten.

3.5.2 Feedback deelnemers Inspiratiefestival

Ten slotte presenteren we de uitkomsten uit de digitale vragenlijst op de vragen over het inspiratiefestival.

Nieuwe inzichten of kennis opgedaan over het werken met ouders
Op de vraag of men door het inspiratiefestival nieuwe inzichten of kennis heeft opgedaan over het werken met ouders, antwoordden deelnemers vooral positief.
Het antwoord werd als volgt toegelicht:
"*Goed om te weten dat er al zoveel onderzoek is gedaan naar meertaligheid en dat er inmiddels ook bekend is wat werkt".*
Verschillende respondenten merken op inzichten te hebben opgedaan die betrekking hebben op het belang van (respectvol) samenwerking met ouders: *"Vooral de ouders en de thuistaal respecteren. Hierdoor worden ze echt gezien en gehoord, zo wordt er al een tijd gewerkt in de kinderopvang."*

Ook waren er opmerkingen over de deelsessies, bijvoorbeeld de leeswandeling: *"Interessant om ouders erop te wijzen dat taal in een korte wandeling veel te bieden heeft."* Of, naar aanleiding van de deelsessie over 'cultuur': *"Nieuwe kennis/inzicht over hoe het is om een culturele minderheid te zijn en daarbij ook niet de taal van de culturele meerderheid te beheersen."*

Andere inzichten waren:
**Dat het gaat om kleine stapjes en niet gelijk groots en meeslepend hoeft te zijn.*
**Hoe belangrijk het is continuïteit in het contact met ouders te waarborgen, een lange adem geeft resultaat.*
**Er zijn grote verschillen tussen kinderopvang en onderwijs. We moeten daarin meer samen optrekken en van elkaar (willen) leren.*

Concrete acties die men zich voorneemt zijn:
**Wij willen o.a. boekjes gaan aanschaffen in thuistalen voor op de groep en nieuwsbrieven e.d. vertalen.*
**Door de leuke workshop zelf te doen met onze VVE-leerlingen*
**We misschien toch weer huisbezoeken moeten gaan inplannen.*

Meerdere respondenten noemen het belang van netwerken en het elkaar inspireren:
**De grote groep mensen vanuit verschillende hoeken van het land en het werkveld die dit thema omarmen, het enthousiasme, de visieomslag.*
**De ervaringen van de verschillende deelnemers gaven mij inzicht.*
**Heel veel genetwerkt en fijne ontmoetingen gehad.*
**Het geeft weer frisse energie en motivatie!*
Deelnemers die aangeven niets nieuws te hebben meegekregen gaven vaak als reden dat ze zich er al van bewust waren of er al mee bezig waren: "*Veel is al bekend, wel weer bevestiging.*"

Concrete handvatten gekregen voor het werken met ouders
Op de vraag of men door het inspiratiefestival concrete handvatten heeft gekregen antwoordden verschillende respondenten: 'tips en tricks' en 'meerdere ideeën'. Soms drukt men zich specifieker uit, bijvoorbeeld *"prioriteit geven aan het opbouwen van een relatie"*, *"een professional laten voordoen bij ouder-kind-activiteiten"* . Sommigen benoemen het belang van het klein en laagdrempelig houden voor ouders: *"Het hoeft niet ingewikkeld te zijn"*. Over

bruikbaarheid van de handvatten, schrijft een respondent: *"We hebben concrete voorbeelden bedacht voor ouderactiviteiten en kregen hiervan een format, wat erg bruikbaar was."*
Wat men meeneemt zijn vooral voornemens als: we gaan meer doen-alsof–spel doen, voorleesboeken aanschaffen *"waarin alle kinderen zich kunnen herkennen*", naar buiten gaan met ouders en kinderen. Ook de leeswandeling wordt vaak genoemd als *"een concrete toepasbare activiteit".*

Anders aankijken tegen het werken met ouders dan voorheen
Op de vraag of ze door het inspiratiefestival anders zijn gaan aankijken tegen het werken met ouders dan voorheen, was het antwoord vaker 'nee' dan 'ja'. Dat gold ook voor respondenten die (nog) niet met Thuis in Taal werkten. De gegeven toelichtingen verschaffen meer duidelijkheid. Veel respondenten waren al bekend met Thuis in Taal en/of werkten al lang met de doelgroep en waren zich reeds bewust van de meerwaarde van meertaligheid (in het leerproces van ouders). Toch merken ook deze respondenten op het festival nuttig te vinden, als bevestiging en verdieping van wat men al wist. Een respondent benoemt dat ze *"extra geïnspireerd en gemotiveerd* [is] *door het horen van zulke fantastische resultaten mede door de aanpak Thuis in Taal."*

Bij degenen die aangeven anders te zijn gaan aankijken tegen het werken met ouders zien we onder andere de volgende uitspraken: "*Het kan simpel ingezet worden"*; *"De kleine verhalen vangen" "Het gaat niet zozeer om de aantallen maar om de impact".* Door een vraag tijdens een deelsessie hoe zou zijn om in het buitenland te gaan wonen is een respondent gaan nadenken over de verwachtingen die ze van ouders hebben: "[ik besef dat] *wij de lat wellicht te hoog leggen voor meertalige ouders."*

Volgende stappen na dit inspiratiefestival (2024) als het gaat om het werken met ouders

Respondenten zijn door het inspiratiefestival geïnspireerd om verdere stappen te zetten in de eigen praktijk en werkomgeving. Een respondent neemt zich voor: "*Het laagdrempelig maken van ouderactiviteiten, wekelijks toepassen en meer doen-alsof-spel toepassen."* Een ander oppert om ambassadeurs in te zetten *"zodat zij elkaar motiveren."* Ook genoemd worden plannen om meer ruimte te creëren voor meertaligheid: "*Afspraken maken wanneer kinderen hun thuistaal mogen inzetten"* en *"Boekjes in thuistalen aanschaffen en brieven vertalen."* Drie deelnemers noemen meer ruimte te willen creëren voor verschillende culturen door cultuursensitief werken en *"inzicht krijgen in cultuurverschil en hier op een goede manier mee omgaan/aansluiten."*

Sommige deelnemers nemen zich voor om met een 'nieuwe houding' aan het werk te gaan:

**"Een nieuwsgierige, onderzoekende houding inzetten voor mijn eigen leerproces maar ook voor het verder implementeren van de aanpak";*

**"Verplaatsen in de ouder (en het kind en de professional) om te kijken wat de behoeften zijn, daarbij hen ook uit te nodigen om eigenaar te worden van de veranderprocessen";*

**"Op zoek naar nieuwe manieren om ouders laagdrempelig te betrekken bij de taalontwikkeling van hun kind."*

Sommigen gaan zich richten op collega's: "*We zijn bezig meer mensen in het werkveld... hierbij te betrekken en het vuurtje aan te steken of aan te wakkeren."* Of juist stappen te ondernemen richting de organisatie en het beleid: *"Borgen, kleine stapjes nemen en waarderen, naast contacteren ook contracteren (uitspreken van verwachtingen)".* Een respondent tekent hierbij aan dat het verder komen met de aanpak een uitdaging is: *"kost tijd om verandering van denken in gang te zetten."*

Wat zou u willen overdragen aan collega's?
Op de (open) vraag wat de respondent zou willen overdragen aan anderen, antwoorden veel respondenten in termen van 'inspiratie': "*Ik zou hun graag inspireren door alles wat ik gehoord heb"* en 'visie': "*Elk gezin, al is het er maar één, telt. Dus als we daar het verschil kunnen maken is het al de moeite waard.*"
Verder werd genoemd (het belang van) het laagdrempelig maken van de samenwerking, bijvoorbeeld: **Waarom de interactie en de ouderbetrokkenheid zo belangrijk is en dat je op een makkelijke manier dit kan stimuleren;*
**Belang van de gelijkwaardige relatie en de kleine stappen;*
**Dat het makkelijker is kan dan men denkt;*
**Begin klein en denk vanuit de ouders.*
Sommige respondenten willen inzichten delen over: houding ten opzichte van anderen (*"Verplaatsen in kind, ouder en professional"*), ten opzichte van cultuurverschillen *("Open nieuwsgierige houdingen naar andere culturen"*) en ten opzichte van thuistalen (*"Dat alle talen en dialecten welkom zijn! Laat kinderen hun thuistaal/talen benutten en delen ook op school"*).
Een ervaren professional merkte bovendien het volgende op: "*Tijdens deelsessie 1 merkten een trainer en ik dat er door deelnemers vaak wordt gedacht vanuit het principe 'activiteiten met ouders' in plaats van 'ouder-kind-activiteiten'. Het ging vaak over het bieden van talige activiteiten in aanwezigheid van ouders, maar nog niet altijd over activiteiten waarin sociale interactie centraal staat."*

In hoeverre was deelname aan het inspiratiefestival onderdeel nuttig voor het samenwerken met ouders?
De meerderheid van de deelnemers vond desgevraagd het inspiratiefestival nuttig voor het samenwerken met ouders. Ook deelnemers die (nog) niet met Thuis in Taal werkten, vonden het nuttig, of stonden er neutraal tegenover (Zie Figuur 1).

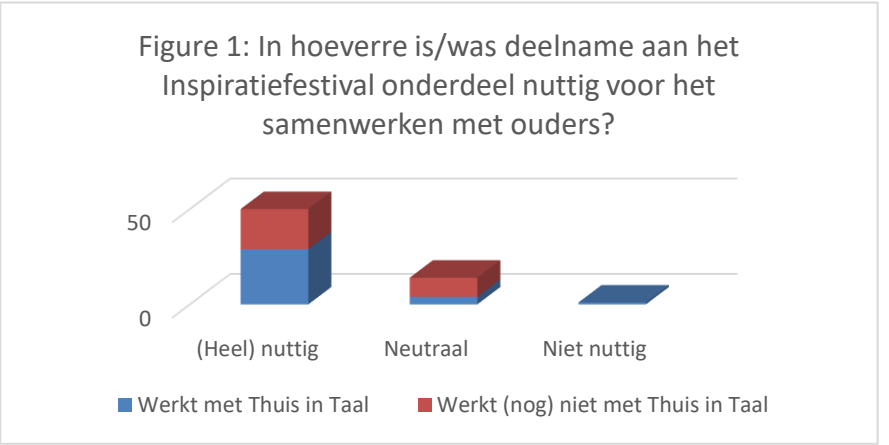

Ook op deze vraag werd als toelichting vaak genoemd: 'inspiratie' en 'bevestiging van wat ik wist of deed': *"Stimuleert om met enthousiasme door te gaan waar ik mee bezig ben"*. Ook 'visieomslag' wordt genoemd, met name het belang van een andere visie op en samenwerking met ouders:
**"Alles staat of valt met de visie op ouders"*;
**"Ouders zijn de opvoeders, fijn om ze hierin te kunnen ondersteunen op basis van gelijkwaardigheid, nieuwsgierigheid en respect"*;
**"Bewustwording + het gevoel dat we voor een gezamenlijke missie staan in de visieomslag"*;
**"Het is goed om je steeds te realiseren dat je de kinderen beter kunt bereiken als je ouders betrekt."*
Daartegenover staan respondenten die het geleerde niet (direct) kunnen toepassen:
**"Ik kan het nog niet direct toepassen. Zie andere manier van denken bij collega's en partners voor en dat kost tijd"*;
**"Nuttige informatie, maar niet direct toepasbaar in mijn werk."*

Ten slotte vonden veel deelnemers het nuttig om anderen te treffen en uit te wisselen met andere professionals:

** "Het is nuttig om andere mensen te treffen die met hetzelfde bezig zijn. Samen ergens aan werken geeft energie";*
**"Met veel inspiratie terug gekomen, kunnen verbinden met huidige partners en nieuwe mensen ontmoeten";*
**"Inspiratie helpt om naar de eigen praktijk te kijken en het gesprek te voeren hoe toe te passen in die eigen praktijk".*
Ook degenen voor wie de informatie niet nieuw was, zijn positief: *"Ik vind alle informatie nuttig. Ondanks dat er niet veel nieuwe kennis gedeeld is, vind dat je er bewustwording mee creëert. En die bewustwording is heel belangrijk voor je eigen visie en handelen. Mooi ook om dit over te mogen en kunnen dragen aan mijn collega's."*

Opmerkingen, suggesties of vragen voor de organisatie van het Inspiratiefestival
De vragenlijst sloot af met een vraag naar suggesties voor een volgend inspiratiefestival. De ruimte voor toelichting werd vooral benut om nog eens het belang te benoemen van netwerken en elkaar ontmoeten en inspireren. De algemene toon was: *"goed georganiseerd".* Enkele concrete opmerkingen:
**"...genoeg mogelijkheden voor interactie/ontmoeting/ netwerken en inspiratie";*
**"Het was een gezellige, betrokken, informatieve en inspirerende bijeenkomst;*
**"Heel goed om mensen uit het hele land bij elkaar te brengen. Dit enthousiasmeert echt!!*
**"Goed geregeld en fijn om mijn netwerk uit te breiden".*
Op het punt van organisatie werd nog opgemerkt dat men meer workshops zou willen volgen. Ook werd geopperd om het festival regionaal te organiseren.

3. 6 Conclusies

De observaties en de vragenlijst geven een beeld van de beoogde visieomslag in het werken met ouders, en de impact van de

verschillende onderdelen als het gaat om kennis, vaardigheden en opvattingen. Op het individuele niveau zien we duidelijk dat de deze specifieke onderdelen van de Agenda Taal en Ouders zorgen voor inspiratie. Hierdoor wordt de visie voor samenwerking met ouders bottom-up sterker gemaakt.

Veel respondenten hebben de tijd genomen voor het zorgvuldig invullen van de open vragen. Hierin zien we hun enthousiasme, met voorbeelden van visieomslag en concrete plannen om inzichten uit te werken in hun professionele handelen en door te geven aan collega's. Het (verder) opbouwen van respectvol samenwerking met ouders staat centraal. Hiernaast was de verbinding en contact met collega's een belangrijke thema in de antwoorden van respondenten.

Als het gaat om kennisdeling ervaren deelnemers het nut van (nieuwe) wetenschappelijke kennis die ten grondslag ligt aan Thuis in Taal en die bijvoorbeeld de basis vormt van de zeven stappen. Duidelijk wordt dat veel al bekend is, maar kennis overdragen naar de (eigen) praktijk blijft een uitdaging.

Elk onderdeel binnen de Agenda Taal & Ouders heeft aandacht voor vaardigheden en praktische handvatten. Dit is voor deelnemers uit beleid en deelnemers die meer direct in aanraking met ouders komen anders – dus bij de verschillende onderdelen wordt ernaar gestreefd om die visieomslag zowel van top down als bottom up te bereiken. Of dit echt doorzet naar de praktijk is de vraag. Veel respondenten zeggen wel concreet plannen te hebben en onderstrepen het belang van kleine stappen. Ook zeggen respondenten veel over wat ze willen overdragen aan anderen, met aandacht voor de praktische uitvoerbaarheid en tips. Vooral inspiratie en visie worden genoemd.

Een opvallend thema rondom opvattingen was het van elkaar leren en geïnspireerd worden. Bij het inspiratiefestival vond men onderlinge interactie en ontmoeting nuttig. Dit onderstreept het belang van een netwerk opbouwen en elkaar inspireren. Wel is het soms lastig de boodschap door te geven aan collega's; een visieomslag kost tijd. Maar er is motivatie onder de deelnemers om dat te doen, ook met het besef dat het niet zo ingewikkeld hoeft te zijn: neem kleine stappen: "*dat het niet gelijk groots en meeslepend hoeft te zijn.*"

4 Casestudies en groepsgesprek met de procesbegeleiders

4. 1 Inleiding

Er werden vijf casestudies uitgevoerd bij gemeenten die in het kader van de GKA werken met de Thuis in Taal-aanpak.
We beschrijven de cases aan de hand van tien rubrieken:

A) Aanleiding voor en start van het project Thuis in Taal;
B) Stand van zaken implementatie;
C) Verwachtingen van de aanpak;
D) Visie(verandering);
E) Hoe past de aanpak bij het gemeentelijk beleid;
F) Voorlopige opbrengsten;
G) Draagvlak;
H) Bevorderende en belemmerende factoren;
I) Toekomst;
J) Bekendheid met en impact van de onderdelen GKA.

De gemeenten zijn op verschillende momenten gestart met Thuis in Taal. We beginnen onze beschrijving met de gemeente die het laatst gestart is (Bodegraven-Reeuwijk) en eindigen met de gemeente Rotterdam, waar TinT destijds is begonnen.
In deel 2 van dit hoofdstuk beschrijven we de resultaten van het groepsinterview met vijf procesbegeleiders, die de begeleiding van TinT in deze gemeenten verzorgen.

We eindigen dit hoofdstuk met conclusies uit de cases en het gesprek met de procesbegeleiders.

4.1.1 Bodegraven-Reeuwijk

A Aanleiding voor en start van het project Thuis in Taal

In de gemeente Bodegraven-Reeuwijk is Thuis in Taal nog maar net gestart. In het voorjaar van 2023 stelde de gemeente subsidie beschikbaar voor extra activiteiten vanuit de NPO-gelden, om de gevolgen van de coronaepidemie te lijf te gaan. De betrokken partijen waren vrij om projecten aan te dragen waaraan zij behoefte hadden.
Een medewerker van de kinderopvangorganisatie had positieve geluiden over de aanpak Thuis in Taal opgevangen vanuit een andere gemeente (Gouda), waar de kinderopvang-organisatie al met de aanpak werkte. Het algemene gevoel binnen de kinderopvang was dat het goed zou zijn om met zijn allen de ouderbetrokkenheid die na de pandemie tot een dieptepunt gedaald was, weer een boost te geven. De aanpak sloot goed aan op de visie van de kinderopvangorganisatie op ouderbetrokkenheid en daarbinnen de aandacht voor de (eigen) taal. Voor de gemeente was bovendien van belang dat de aanpak de taalontwikkeling van jonge kinderen met taalachterstanden stimuleert. Ook belangrijk was dat de aanpak een wetenschappelijke basis heeft, waarmee het *"mooi past in de doelstellingen van de NPO-subsidieregeling"*, aldus de geïnterviewde beleidsambtenaar van de gemeente.

Het programma heeft in Bodegraven-Reeuwijk een aanloop gehad van een jaar. De aftrap is gegeven in januari 2024, toen voor het eerst met alle medewerkers van de kinderopvang gesproken is. De daadwerkelijke start was maart/april 2024. Er is gebruik gemaakt van het budget voor de verkenningsfase van Thuis in Taal. De kinderopvangorganisaties zijn bekend met/werken met

de vve-programma's Piramide en Uk en Puk, die ook tips of handreikingen voor activiteiten met ouders bevatten.

B Stand van zaken implementatie

De gemeente heeft drie kinderopvangorganisaties, die allemaal meedoen. Bij het onderwijs bleken van de 16 scholen er twee zich te melden voor deelname aan het project. De gemeente zou graag willen dat meer scholen met een kwetsbare doelgroep mee zouden doen: *"Er mist nog een stukje communicatie om de scholen wat meer betrokken te krijgen"* (beleidsmedewerker). De indruk is dat het scholen weerhoudt vanwege het werk dat erbij komt kijken.

Als het gaat om de invoering staat men nog aan het begin. In de projectdata, die Thuis in Taal sinds kort beschikbaar heeft, kunnen ze zien dat ze de eerste stappen hebben doorlopen, zoals de betrokkenheid van het management bij de implementatie. Maar elementen als coaching en wekelijkse bijeenkomsten voor ouders zijn nog niet in gang gezet: "*Voor mijn gevoel zijn we bij de stappen van Thuis in Taal echt bij stap 1, nog van contact maken met de ouders, het inventariseren van hun taalgebruik thuis en zo. We hebben het wel bij intakegesprekken ook over taal, thuis en voorlezen en uitstapjes naar de bibliotheek. Dus dat zit er wel in"* (manager kinderopvang). Wel is de TinT-procesbegeleider inmiddels een keer komen kijken bij een ouderactiviteit tijdens de inloop. Daarnaast heeft de procesbegeleider materialen op de groepen achtergelaten. Vervolgens werd het zomervakantie, waarna de draad weer werd opgepakt.

Wat naar het idee van de geïnterviewden al wel is gebleken, is dat ervaren pedagogisch medewerkers het eerder in de vingers hebben om een ouderinloop vorm te geven dan de net startende pm'ers. Deze laatste groep heeft training en coaching nodig: *"Ze moeten echt uit de afwachtende stand"* (manager kinderopvang). Behalve ervaring is het ook 'persoonlijkheid'. Sommige medewerkers gaan

graag met een nieuw aanpak aan de slag, anderen zien eerder beren op de weg, aldus één van de managers.

De procesbegeleider geeft aan dat het tempo waarmee Thuis in Taal wordt ingevoerd, in Bodegraven-Reeuwijk verschilt. Er zijn locaties waar ouders meer dan welkom zijn en waar veel gebeurt met ouders en kinderen. Maar er zijn ook locaties waarbij de ouders nog helemaal niet binnen komen: *"Dan heb ik andere stappen in het gesprek te zetten"* (procesbegeleider).

C Verwachtingen van de aanpak

De meeste geïnterviewden verwachten in de eerste plaats dat het contact met ouders weer aantrekt, na de coronaperiode waarin men ouders maar weinig zag. Dit effect van corona heeft lang nageëbd.
Een manager uit kinderopvang benoemt dat de aanpak naar verwachting bijdraagt aan een versterkt ouderschap: "*doordat de ouders steviger in hun schoenen staan en meer idee hebben over wat zij thuis kunnen doen. De taal is daarvoor een stimulans. Als eigenlijk alles binnen het gezin in dat stukje versterkt, dan denk ik dat een ouder zich fijner voelt en zekerder."* Een pm'er hoopt dat ouders meer contact krijgen met hun kinderen: *"Zodra je beter luistert en praat, wordt het algehele contact makkelijker"*. En dat zou zijn weerslag moeten hebben op de taalontwikkeling van de kinderen. Volgens haar draagt de aanpak breed bij aan de taal- en sociaal-emotionele ontwikkeling: *"Taalvaardiger kinderen doen het beter op school. Maar ook thuis, op sociaal vlak. Als je alleen al meer woorden hebt voor je emoties, dan kun je die ook beter reguleren".*
De betrokkenen verwachten dat het zelfvertrouwen van ouders in de omgang met hun kinderen groeit als gevolg van de tools die zij via de aanpak krijgen aangereikt. Kinderen zullen een grotere woordenschat krijgen en beter verbanden kunnen leggen. Daardoor zal hun taalontwikkeling sneller vooruitgaan. Dat geldt niet alleen voor kinderen met een niet-Nederlandstalige

achtergrond, maar ook voor gezinnen met Nederlands als moedertaal. De verwachtingen zijn binnen het management van de kinderopvangorganisaties wel iets getemperd, omdat het tempo van de aanpak lager ligt dan op voorhand verwacht.

De beleidsambtenaar van de gemeente verwoordt de bijdrage van de aanpak als volgt: *"Voor ons als gemeente zijn het eigenlijk twee sporen. Het gaat erom dat het kind zich beter ontwikkelt en dus meer kans maakt. Maar het gaat ook om de betrokkenheid van de ouders in die ontwikkeling. We leggen hierbij ook de link met de jeugdzorg. Ouderbetrokkenheid werkt in die zin veel breder dan alleen maar het stukje taalontwikkeling en -stimulering. In ouderbetrokkenheid zit ook een component sociaal-emotionele ontwikkeling, waar we ook nog extra vruchten van hopen te plukken. Het is uiteindelijk het grotere plaatje waar je met elkaar aan werkt."*
Eén van de kinderopvangmedewerkers noemt de aanpak geslaagd als er weer meer ouders over de vloer komen en wanneer medewerkers toegerust zijn om de ouders te helpen om samen de kinderen zo goed mogelijk op te laten groeien.

D Visie(verandering)

Bij de kinderopvangorganisaties is veel enthousiasme voor TinT. Ze zien het als een welkome aanpak om de ouderbetrokkenheid te verbeteren, ook voor kinderen die niet tot de ve-doelgroep behoren: "*We zien het breder. Ik denk zelfs voor ieder kind en voor iedere thuissituatie dat het leuk en fijn en goed is om dit programma mee te draaien"* (manager kinderopvang). De aanpak sluit goed aan op de al aanwezige visie op ouderbetrokkenheid in de kinderopvangorganiatie.

E Hoe past de aanpak bij het gemeentelijk beleid

Volgens de beleidsambtenaar is er in de gemeente een visie op de toekomst waarin vergroten van kansen van inwoners en dan met

name stimulering van kinderen in het kader van kansengelijkheid centraal staan. Hierbij zet de gemeente vooral in op de praktische sturing wanneer ergens vraag of energie ontstaat. De inhoudelijke verandering moet vooral ook in de praktijk vorm krijgen.
De mensen die aan de voorkant staan moeten de verbinding met ouders leggen en het belang daarvan ook goed in kunnen zien.

F Voorlopige opbrengsten

De meeste geïnterviewden vinden het lastig te benoemen wat deelname TinT al heeft opgeleverd, omdat ze pas net begonnen zijn. Een belangrijke opbrengst, benoemd door één van de beleidsambtenaren, is dat TinT (als één van de aanpakken op het gebied van de taalontwikkeling bij kinderen) ertoe heeft bijgedragen dat er momenteel een beleidskader op het gebied van onderwijsachterstanden wordt ontwikkeld. Zo'n beleidskader draagt bij aan de beleidsontwikkeling op het thema taal/taalontwikkeling binnen onderwijsachterstandenbestrijding. Zo'n beleidsdocument is nodig om het onderwerp taalontwikkeling en de rol van ouders daarbij te borgen. Daar wordt nu hard aan gewerkt binnen de gemeente.
Vanuit de gemeente zijn er geen toetsingscriteria opgesteld om opbrengsten van de aanpak in kaart te brengen. *"Het zou gewoon mooi zijn als er een stukje vanzelfsprekendheid in het contact terugkomt. Het is een kleine gemeente. Het is ons kent ons. Het is gewoon heel belangrijk als medewerkers het gevoel hebben dat ze goed contact hebben met de ouders"* (beleidsambtenaar gemeente). Wel is er nu het inzicht dat het zinvoller is om verbinding te zoeken op het moment dat de ouders er zijn, in plaats van met briefjes en flyers zoals voorheen.
Een pré is ook dat het contact verloopt via de kinderen, dat is laagdrempelig: *"Het team voelt nu* [na de coronaperiode] *weer hoe fijn dit contact is. Ze hebben weer leuke gesprekjes over het weekend en juist die aandacht voor het kindje in het hier en nu, dat helpt. Juist*

omdat je nu aan het spelen bent met het kind, kan je laagdrempelig met de ouders praten" (pm'er peutergroep).

G Draagvlak

Het project is geïnitieerd binnen de kinderopvangorganisaties. Daar was veel enthousiasme voor. Ook voor scholen is er aandacht voor taalontwikkeling en de betrokkenheid van ouders daarbij. Het inpassen van een project als TinT in hun reguliere programma is voor de scholen een uitdaging gebleken.

H Bevorderende en belemmerende factoren

Bevorderende factoren
Als belangrijke bevorderende factor wordt gewezen op de financiële middelen die vanuit de gemeente beschikbaar werden gesteld, vanuit de NPO-gelden, voor de verspreiding van Thuis in Taal.
De Rijksmiddelen die de gemeente ontvangt in het kader van onderwijsachterstandenbeleid gaat wat de jonge kinderen betreft volledig op aan de vve-programma's. Zonder de extra subsidie uit de NPO-gelden had men niet met Thuis in Taal kunnen starten.
Aan de andere kant vraagt de aanpak, zo vermoedt men, weinig extra investering, als de medewerkers op de werkvloer zich deze eenmaal eigen hebben gemaakt. Maar het vraagt onderhoud in de vorm van training (nieuw personeel) en faciliteiten zoals taakuren en materialen. Dat betekent dat er altijd budget nodig zal zijn om de aanpak te continueren.
Bevorderend is ook dat de kinderopvangorganisatie in een andere gemeente al het succes van de aanpak had ervaren.
Een pm'er benoemt de leerkring. Volgens haar zou deze een toevoeging kunnen zijn en de uitvoering ondersteunen: *"Ik vind het wel jammer dat de leerkring nog niet gestart is, want in de dagelijkse dingen….Nou ja, zo'n map in de kast staat hartstikke mooi, maar het leeft nog niet echt. Ik ben wel wat met de stappen aan de*

gang gegaan. Maar ja, zo'n kring, dat maakt het echt levendig hè. Ik heb echt sturing van een groep en de trainer nodig, om focus te houden". Dezelfde pm'er zou willen dat de procesbegeleider op de groep komt als rolmodel. Ze zou graag zien hoe de procesbegeleider een interactie rijker maakt en de ouder en het kind daarin begeleidt. Vervolgens zou ze graag feedback krijgen op haar eigen handelen in de groep, met de ouders en de kinderen en daar ideeën over uitwisselen, bijvoorbeeld in de leerkring.

Belemmerende factoren
Niet zozeer een belemmerende factor, maar één van de moeilijkste onderdelen van de aanpak is het zogenoemde modellen. De pm'ers moeten een voorbeeld zijn voor ouders in het contact met de kinderen. Het modellen wordt als lastig ervaren. Zoals één van de pm'ers formuleert: *"Ik voel mezelf een belerende rol hebben en dat is niet mijn bedoeling. Het is moeilijk om de activiteiten op een natuurlijke manier met de ouder te doen."*

I Toekomst

Volgens een manager kinderopvang zou het voor de kinderopvangmedewerkers heel stimulerend zijn als de basisscholen in dezelfde lijn gaan werken en de opbrengsten van TinT in de kinderopvang herkennen: *"Het is mooi als de ouder dan ook tools vanuit de basisschool krijgt om hieraan te werken en de ouder ook op school echt bijdraagt aan het ontwikkelproces van het kind, waardoor de kansenverrijking zichtbaar wordt"* (manager kinderopvang). De verspreiding naar het basisonderwijs staat op het programma.

J Bekendheid met en impact van onderdelen GKA

Ondersteuning in de verkenningsfase
Er is een startbijeenkomst georganiseerd, maar hierbij ontbrak het onderwijs. De startbijeenkomst is van meerwaarde omdat hierin

een duidelijk beeld wordt gevormd van (het belang van) TinT. Het woord startplan is verder nooit genoemd, aldus de geïnterviewde managers en beleidsmedewerkers. Er is wel een lokale projectgroep opgezet. De lokale projectgroep vergroot de continue betrokkenheid van de deelnemers maar moet nog meer zijn vruchten gaan afwerpen.

Innovatiekringen schoolleiders en beleidsmedewerkers
De geïnterviewden zijn niet bekend met de innovatiekring.

Webinars
Sommigen weten van het bestaan van de webinars, maar het is er nog niet van gekomen om er één te bekijken. Volgens enkele geïnterviewden is ook niet bij iedereen bekend via welke kanalen de webinars te bekijken zijn en dat ze terug te kijken zijn.

Magazine
Het magazine staat niet duidelijk op het netvlies van betrokkenen. Het klinkt mooi, een magazine, maar men vraagt zich af of het echt nuttig is: *"Het is leuk om eens een interview te lezen met iemand die het programma uitvoert in een andere gemeente, of met de onderzoekers. Maar op het niveau waarop ik werk...Ik wil graag concreet en praktisch aan de slag. Ik zie veel meer in een map of met voorbeeld-activiteiten, daar heb ik meer aan"* (pm'er).

Inspiratiefestival
De geïnterviewden van de kinderopvang zijn in het begin een keer naar het inspiratiefestival geweest. Actief Ouderschap heeft ze gestimuleerd om erheen te gaan. Enkele gemeenteambtenaren, vertegenwoordigers van de scholen en leidinggevenden uit de kinderopvang hebben het inspiratiefestival bezocht. Ze vonden het waardevol: *"Het was een bevestiging dat we er goed aan hebben gedaan om voor deze aanpak te kiezen"* (beleidsambtenaar gemeente). Vanuit de kinderopvang waren er alleen

leidinggevenden. Volgens hen zouden er volgende keer ook pm'ers heen moeten gaan.
Een belemmering vormt de reistijd. Ook al is Bodegraven-Reeuwijk niet zo ver van Rotterdam, het is toch een uitdaging om een dergelijke bijeenkomst in het werk in te passen.

4.1.2 Harderwijk

A Aanleiding voor en start van het project Thuis in Taal

Het initiatief om met de aanpak te gaan werken, ligt bij de gemeente. Eén van de beleidsambtenaren kwam via overleg met andere gemeenten in aanraking met TinT. Om de aanpak uit te proberen is men in de gemeente Harderwijk gestart met één school en een daaraan gekoppelde kinderopvangorganisatie. De school heeft een hoog percentage kinderen met risico op achterstand en TinT leek een passende aanpak om hier iets aan te doen. Sinds schooljaar 2023/24 worden er ouder-kind-activiteiten op de groepen georganiseerd. Aantrekkelijk aan het programma vond men, dat het geen kant-en-klare methode is, maar een aanpak die je met elkaar ontwikkelt. Men zag kansen om het programma in te passen in de Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid (GGG)[15], dat ter bestrijding van de armoedeproblematiek in sommige wijken wordt uitgevoerd, eveneens met ouders én kinderen als doelgroep. De kinderopvang/school is een vindplaats waar beide groepen komen. Ook het feit dat de aanpak wetenschappelijk onderbouwd is, speelde mee.

B Stand van zaken implementatie

In de loop der jaren zijn in Harderwijk veel programma's met en

15 Een landelijk project, gesubsidieerd door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), uitgevoerd door de Koninklijke Bibliotheek en Stichting Lezen en Schrijven.

voor ouders en kinderen uitgevoerd, zoals het programma Tolk[16], de Verteltas[17] de VoorleesExpress[18], in een wat verder verleden de Stapprogramma's (Opstapje, Opstap), en er is aansluiting met aanpakken binnen zorg en welzijn (bijvoorbeeld de 'Zorgdat-groepen'[19]). Ook waren er op de peuter- en kleutergroepen ouder-inloopmomenten. De pm'ers en leerkrachten hadden daarom het gevoel dat er al veel gedaan werd en zagen aanvankelijk niet wat Thuis in Taal nog zou kunnen toevoegen, wat zorgde voor een wat moeizame start. Ze hadden bovendien het gevoel dat de aanpak van bovenaf werd opgelegd. Inmiddels is men zo ver met de invoering dat op beide locaties van de deelnemende kinderopvang enkele ouder-kind-activiteiten volgens de TinT-aanpak zijn uitgevoerd en nabesproken. Er zijn leerteams opgezet voor de peuter- en de kleutergroepen. Er zijn zowel bijeenkomsten van de leerteams geweest, zowel afzonderlijk, van de peuter- en kleutergroepen, als gezamenlijk. Opvallend is dat de principes van TinT ook door de welzijnsorganisatie zijn opgepakt.
Ook een leerkracht die ouderlessen geeft aan niet-Nederlandstalige moeders draait mee in het geheel. *"Elke keer wordt er een stapje bij gedaan, zodat het in de hele kleuterbouw goed gaat lopen."*

C Verwachtingen van de aanpak

Niet zozeer een verwachting, maar een wens vanuit de gemeente is dat professionals in instellingen op het gebied van kinderopvang/onderwijs en welzijn, die met ouders en kinderen werken uiteindelijk allemaal dezelfde 'taal' gaan spreken. Door de combinatie van TinT en de GGG hoopt men dat op alle plekken ouders en kinderen vanuit dezelfde visie en aanpak worden

16 https://www.lowan.nl/po/lesmateriaal/tolk-voor-taalontwikkeling/
17 https://www.verteltas.nl/
18 https://voorleesexpress.nl/
19 https://zorgdat.nl/

benaderd. Dit wordt onder meer bevorderd doordat ook de welzijnsorganisatie de (zeven) stappen van TinT volgt. Door ouders overal en van het begin af aan op dezelfde manier tegemoet te treden, hoopt men dat ze minder drempels ervaren om professionals aan te spreken, ook de leerkrachten van de hogere groepen, waar het contact tussen school en ouders vaak moeizamer verloopt dan bij de jongere kinderen.
Volgens de manager kinderopvang waren de verwachtingen vooraf hoger dan nu. Ze had verwacht dat TinT sneller een inkijk zou geven in wat al goed gaat en waarin nog bijgestuurd moet worden. Volgens de ib'er merken zij en haar collega's, bijvoorbeeld tijdens leerkringen, dat veel informatie vanuit TinT al wel gesneden koek is.
Voor de manager kinderopvang zou de aanpak onder andere geslaagd zijn wanneer de pm'ers goed leren modellen, dus erin slagen om een goed voorbeeld te zijn voor ouders bij de uitvoering van kwalitatief goede interacties binnen de activiteiten met hun kind.
Een resultaat aan de kant van de ouders zou moeten zijn dat ze beseffen hoe belangrijk ze zijn in de opvoeding van het kind. En vooral ook: wat er belangrijk is en hoe ze de (taal)ontwikkeling van hun kind positief kunnen bevorderen.
Uiteindelijk zou het zo moeten zijn dat ouders de voorbeelden en handvatten die ze vanuit de ouderbijeenkomsten meekrijgen ook thuis toepassen: *"Je zou graag willen dat de scholen terughoren van ouders dat er meer gesproken wordt thuis, of dat ze met hun kind naar de bibliotheek gaan"* (beleidsambtenaar gemeente).

D Visie(verandering)

De indruk van betrokkenen is dat TinT heeft gezorgd voor een verandering in visie op de waarde en het gebruik van thuistalen. In het (recente) verleden was er de regel dat in de kinderopvang Nederlands werd gesproken. TinT heeft hier verandering in gebracht: *"Er is een shift gemaakt, we zijn daar anders naar gaan*

kijken. We zien nu meer het nut van tweetalig opvoeden" (manager kinderopvang). Het is overigens niet zo dat het feit dat ouders in de peutergroepen nu activiteiten in de eigen taal doen direct ook betekent dat ze meer en kwalitatief beter interacteren: *"Daar is veel meer voor nodig. Het gaat natuurlijk uiteindelijk om het taalgebruik en de handelingen tijdens spelletjes".*
De leerkrachten hebben geleerd om 'óm te denken': *"Vaak denk je als leerkracht dat je bij ouders moet aankaarten dat iets met het kind niet goed gaat. Maar je kunt ook aangeven wat er wèl goed gaat en van daaruit vertrekken om tot een verandering te komen"* (ib'er).
Er is inzicht gekomen dat je als leerkracht niet meteen met een oordeel moet komen, maar eerst aanknopingspunten moet zien te vinden voor een gesprek met de ouders, door je op de hoogte te stellen van de thuissituatie en je te verdiepen in wat de ouder (thuis) al met het kind doet. Voor een goed contact is het belangrijk dat ouders zich veilig en gezien voelen.
Tot slot zijn leerkrachten gaan inzien dat de inloop met ouders ook waardevolle lestijd biedt in plaats van dat het lestijd kost.

E Hoe past de aanpak bij het gemeentelijk beleid

Binnen de gemeente is altijd oog geweest voor de verschillende taalachtergronden van de burgers. Hier werd alleen niet sterk op ingezet in het beleid. De gemeente ging er vanuit dat scholen zich verdiepen in de achtergronden van de kinderen, maar het bleek dat bijvoorbeeld huisbezoeken al een tijd niet meer overal werden uitgevoerd. Omdat na de coronaperiode geluiden waren dat ouders minder op school kwamen, is men gaan onderzoeken welke mogelijkheden er waren om de ouderbetrokkenheid te vergroten. Toen kwam men TinT op het spoor.

F Voorlopige opbrengsten

Hoewel men nog maar kort bezig is en enkelen aangeven dat het nog te vroeg is om opbrengsten te zien, ervaren sommigen al wel

enkele opbrengsten van de aanpak. Die hebben in de eerste plaats betrekking op de bewustwording in de omgang met ouders:
*Er is het inzicht gekomen dat het weliswaar goed is om de taalontwikkeling van de kinderen te ondersteunen, maar dat het nodig is om daar de ouders bij te betrekken.
*Er is meer oog voor de thuissituatie en bijvoorbeeld voor de soms schrijnende financiële situatie van de gezinnen.
*Ouders komen sneller de groep binnen om iets te vragen.
*Door de leerkringen heeft men elkaar beter leren kennen.
*Men realiseert zich dat het met het oog op de implementatie belangrijk is om van het begin af aan 'de werkvloer' bij het project te betrekken. Nu was het de directeur die steeds bij stuurgroep-vergaderingen aanwezig was. Achteraf gezien had hier een vertegenwoordiger van de kleuterbouw bij moeten zitten. Dat had de communicatie over de aanpak met het kleuterteam bevorderd. Bij uitbreiding van de aanpak naar andere scholen is dit een leerpunt.

G Draagvlak

Het duurde even voordat de aanpak herkend werd als waardevol. De procesbegeleider moet de professionals meenemen in de aanpak, maar in eerste instantie kwam de training moeizaam van de grond. Voor de leerkrachten was de waarde van de aanpak aanvankelijk niet duidelijk. Volgens de betrokken procesbegeleider had dat ook te maken met de wijze waarop de aanpak geïntroduceerd werd en door sommigen gevoeld als een top-downbeslissing. De school/kinderopvanginstelling en de wijk die in aanmerking kwamen, waren door de gemeente aangewezen. *"De leidinggevenden pikten het op, ja ook vanuit het idee dat iedereen graag wil dat kinderen het goed doen. Maar op een gegeven moment gaat op de werkvloer doordringen dat ze mee moeten doen. Dan begint de impact van zo'n beslissing door te dringen, dat verwacht wordt dat ze aan dit professionaliseringstraject deelnemen"* (procesbegeleider). Vervolgens is het vooral aan de procesbegeleider om draagvlak te

creëren, maar de eerste procesbegeleider had wat minder feeling met de gemeente, vanwege de afstand. Na de wat haperende start wordt er inmiddels, als het gaat om de school in de groepen 1 en 2 met de aanpak gewerkt. De leerkracht in groep 3 staat er ook voor open. Zij nodigt zelf ook vaak ouders uit in de klas. Maar leraren in de hogere leerjaren hebben vaak andere prioriteiten: *"Zij zijn er vooral op gericht de methode af te krijgen. Ik denk dat het nog wel even duurt voordat de leerkrachten vanaf groep 4 de omslag maken. Zij moeten eerst ervaren dat een beter contact met ouders voordelen heeft. "* (ib 'er).
Er is nog weinig zicht op het draagvlak onder ouders. Er zijn pas twee ouderbijeenkomsten geweest en de ervaring is dat er met dit soort activiteiten vaak maar een klein groepje overblijft: *"Het zal nog moeten blijken welke ouders structureel blijven komen"* (manager kinderopvang).

H Bevorderende en belemmerende factoren

Bevorderende factoren
*Thuis in Taal sluit ook aan op andere activiteiten die de school al doet. De leerkrachten gaan op huisbezoek bij nieuwe leerlingen. Door TinT heeft men meer handvatten gekregen om de uit de huisbezoeken verkregen informatie zo goed mogelijk te benutten. Motiverend is bovendien dat de informatie nu beter kan worden benut ten behoeve van een goed contact met de ouders en de begeleiding van de kinderen. De school hoopt door de inzet vanuit Thuis in Taal ook andere activiteiten, zoals een uitleen voor taalspelletjes, op een hoger niveau te brengen.
*Ook de logopedist, die met subsidie van de gemeente aan de school gekoppeld is, krijgt een plekje binnen het project.
*Volgens de kinderopvangorganisatie is de innovatiebereidheid bij de relevante partners van belang.
*De werkwijze van TinT past goed binnen het gehanteerde kwaliteitszorgsysteem.

*Er is behoefte aan meer inzicht in de vorderingen van het project: *"We zouden graag willen weten waar we nu staan"* (manager kinderopvang).
*Op studiedagen van het schoolteam wordt er ruimte gemaakt voor TinT. *"Het is heel fijn dat dit gefaciliteerd wordt. Zonder financiële grondslag zou het veel moeilijker zijn geweest om TinT van de grond te krijgen"* (ib 'er).
*Het helpt volgens betrokkenen om er dagelijks over te praten en bijvoorbeeld in de pauze met collega's te delen hoeveel ouders er tijdens de inloop waren: "Zo v*an joh, hoeveel ouders had jij vanmorgen en wat heb je kunnen doen. Of met elkaar delen van: dat is leuk, daar kunnen we mee verder"* (ib'er). *"Je moet het warm houden"* (idem).
*Een bevorderende factor is een goede procesbegeleider, die bovendien uit het onderwijs komt, wat vooral door de school als een voordeel wordt gezien.
*De voorbeeldfilmpjes worden ervaren als ondersteunend. Wat de geïnterviewde kinderopvangmanager betreft zouden er vooral voor de kinderopvang meer voorbeeldfilmpjes mogen komen.
*Een procesbegeleider die vaak op school kan komen en in de buurt woont.
*De zeven stappen zijn voor alle partijen die met ouders werken, ook voor de welzijnsinstelling, toepasbaar. Dit format ondersteunt een uniforme uitvoering van de aanpak.

Belemmerende factoren
*Het invoeringsproces verloopt traag. Vanuit het perspectief van de procesbegeleider kost het veel tijd om medewerkers mee te krijgen. *"Op één of andere manier kost het doorlopen van het proces veel tijd"* (procesbegeleider). Voor een deel heeft dit te maken met de coronaperiode, waardoor ouders niet op de groep kwamen en het leerteam niet goed van de grond kwam.
*Er is onduidelijkheid over het programma, vooral over de frequentie van de ouder-kind-activiteiten: *"Op het ene moment*

wordt er gezegd dat er elke week een ouderbijeenkomst met een taalactiviteit moet zijn. Het volgende moment wordt gezegd dat één keer per maand met een groepje ouders voldoende is. Dit is verwarrend voor onze pm'ers. Zij willen graag een kader. En je wilt natuurlijk ook wel weten wat effectief is" (manager kinderopvang).
*Niet zozeer een belemmerende factor bij de uitvoering als wel een omstandigheid is dat veel ouders overdag werken. Dat betekent dat lang niet alle beoogde ouders op de ouder-kind-activiteiten komen.
*De school zou graag de ouderinloop uitbouwen en vullen met ouder-kind-activiteiten, maar vraagt zich af of dit niet ten koste gaat van de ontwikkeling van de kinderen, doordat er lestijd 'verloren' gaat. Men zou graag een gefundeerde keus maken, maar het ontbreekt de school aan onderbouwing.

I Toekomst

De school wil de aanpak doortrekken naar de hogere leerjaren. Op gemeentelijk niveau is de voorzichtige intentie om de aanpak in de toekomst verder uit te bouwen, naar andere scholen en kinderopvanglocaties, maar men maakt pas op de plaats. Op advies van TinT/Actief Ouderschap is besloten om de aanpak eerst op de huidige school en kinderopvanglocatie goed neer te zetten: *"We wilden uitbreiden naar meer scholen, maar hebben besloten dit niet te doen, al voelde het als een stap terug. We moeten eerst een goede modus zien te vinden met de huidige school en zien wat het brengt, zodat we weten wat er werkt"* (beleidsambtenaar gemeente). De manager kinderopvang bevestigt dit: *"Het moet eerst lopen op deze locatie. Eerst moet het vertrouwen komen".*
De betrokkenen hebben de indruk dat TinT tot een duurzame praktijkervaring zou kunnen gaan leiden: *"Als je het me aan het begin van het schooljaar had gevraagd, dan had ik het niet zo goed geweten. Maar wat ik nu zie gebeuren, denk ik het wel. Leerkrachten zijn enthousiast en zien de voordelen ervan. Dat heb je, denk ik eerst nodig"* (ib'er).

J Bekendheid met en impact van onderdelen GKA

Ondersteuning in de verkenningsfase
Er zijn verkennende gesprekken gevoerd. Er is daarnaast een stuurgroep ingesteld die vanuit TinT wordt geïnitieerd. Aan deze stuurgroep nemen beleidsmedewerkers en een deelnemende school deel. Tot slot is er binnen de gemeente een startbijeenkomst georganiseerd met alle betrokken partijen, waarin het team van TinT uitlegde wat het doel is van TinT.

Innovatiekringen schoolleiders en beleidsmedewerkers
Eén van de beleidsmedewerkers is een keer bij een online innovatiekring aangesloten. Ze vond het wel nuttig om te kunnen vergelijken hoe andere gemeenten alles hebben geregeld, bijvoorbeeld op financieel vlak.

Webinars
De manager kinderopvang bekijkt al het projectmateriaal, ook de webinars, en kijkt vervolgens wat voor wie interessant kan zijn. Soms maakt ze samenvattingen en ontsluit op die manier het materiaal voor de medewerkers. De geïnterviewde ib'er geeft aan hier nog niets mee gedaan te hebben.

Magazine
Het jaarlijkse magazine is bekend bij de manager kinderopvang.

Inspiratiefestival
Er zijn nog geen bezoeken geweest aan het inspiratiefestival. Het is te ver weg en het sluit niet aan op de werktijden.

4.1.3 Tiel

A Aanleiding voor en start van het project Thuis in Taal

Tiel is een recent ingestroomde gemeente. Inmiddels zijn er zeven

kinderopvanglocaties en vier basisscholen aangesloten. In schooljaar 2024/25 zullen er nog twee kinderopvanglocaties en één basisschool aansluiten. De betrokken procesbegeleiders zijn sinds begin 2023 aan het project verbonden. In Tiel is gebruik gemaakt van het budget van de verkenningsfase. Men is via de bibliotheek in aanraking gekomen met Thuis in Taal, waar ze al langer werken met de bijbehorende gezinsaanpak. De geïnterviewde teamleider kinderopvang, die zeven peuterlocaties aanstuurt, kwam er bovendien via een locatie in een andere gemeente mee in aanraking. De geïnterviewde directeur van twee basisscholen hoorde van de aanpak via de kinderopvang en besloot mee te doen, toen ze inzag dat de aanpak aansluit bij hun visie op de relatie met de ouders.
Wat meehielp was dat de gemeente op zoek was naar een geschikt programma voor ouders en jonge kinderen. De gemeente heeft zo'n 17% laagtaalvaardige/-geletterde gezinnen en zocht naar een programma voor zowel Nt2- als laaggeletterde Nederlandstalige gezinnen en was voornemens een geschikte aanpak te subsidiëren. Na een voorlichtingsbijeenkomst van Martine van der Pluijm werd op haar aanraden Actief Ouderschap ingeschakeld. Na een inspiratiebijeenkomst is de aanpak van start gegaan.
Naast TinT werken sommige kinderopvanginstellingen met de vve-methode Piramide[20] en in sommige peuter- en kleutergroepen de woordenschataanpak LOGO 3000.[21] Ook wordt er Opstapje en VVE-Thuis aangeboden. Deze programma's, zo blijkt uit de gesprekken, vullen elkaar goed aan. De huidige procesbegeleider is sinds april 2023 betrokken.

B Stand van zaken implementatie

Zowel in de peuter- als in de kleutergroepen was men al bekend

20 https://piramidemethode.nl/
21 https://www.nji.nl/interventies/logo3000

met de ouderinloop, als onderdeel van Piramide. Door TinT wordt de inloop nu meer bewust, met activiteiten ingevuld.
Piramide zorgde ook voor de doorgaande lijn tussen peuter- en kleutergroepen. Ook de structuur voor overstijgende leerkringen was in principe al aanwezig: pm'ers van peutergroepen en leerkrachten van kleutergroepen overlegden een paar keer per jaar met elkaar. TinT past hier naar het oordeel van betrokken goed in: "We hebben vijf k*eer per jaar een gezamenlijke bijeenkomst met pm'ers en leerkrachten. Aan het eind van het schooljaar maken we een schema, zodat we aan het begin van het schooljaar lekker met elkaar kunnen starten. We bedenken onderwerpen en daarbij sluit de trainer van Thuis in Taal ook aan. We pakken dan eerst een stukje doorlopende leerlijn met elkaar kijken dan hoe we Thuis in Taal gaan inzetten"* (directeur van twee basisscholen).
Behalve binnen kinderopvanglocaties en basisscholen werkt de bibliotheek volgens de methodiek van TinT in de zogenoemde gezinsaanpak.
In de kinderopvanginstellingen en op de scholen wordt met de betrokkenen geëvalueerd hoe de invoering van de aanpak loopt. Zo is er de monitor 'bibliotheek op school'; een vragenlijst voor leerlingen in de groepen 5 tot en met 8, over 'lezen thuis'. Qua leeftijdsgroep valt dit weliswaar buiten TinT maar hiermee zouden volgens geïnterviewden over de jaren heen trends zichtbaar kunnen worden.

C Verwachtingen van de aanpak

Volgens sommigen is TinT een welkome aanvulling op hetgeen ze al deden op het terrein van ouders en jonge kinderen, maar tegelijk is niet altijd even duidelijk wat de meerwaarde zal zijn. Ze weten niet of de situatie er zonder TinT anders uit had gezien dan nu. In de eerste plaats gaat het traject traag, waardoor je niet zoveel verandering ervaart. Bovendien bestond er al ouderinloop in de kleutergroepen, waar activiteiten en spelletjes zoals memory met ouders werden gedaan. Het verschil met wat ze al deden is

volgens een gesproken leerkracht subtiel. *"Het gaat echt om hele kleine aanpassingen. Want de aanwijzingen, die gaf ik al"* (leerkracht groep 1/2).
Volgens een geïnterviewde leerkracht zou de aanpak verschillende zaken moeten opleveren. Voor leerkrachten/pm'ers zijn dit kennis, competenties, visie, goede voorbeelden, inspiratie, oudercontacten en beter bereik van ouders.
Voor ouders is dit een grotere betrokkenheid bij school, betere relatie met leerkracht, betere ouder-kind interacties en meer taalstimulering thuis.
Voor kinderen is de beoogde opbrengst meer plezier met de ouder en een vooruitgang in taalprestaties.
Een andere geïnterviewde verwacht dat, als de aanpak goed geïmplementeerd is, er voor de ouders weinig verandert als een kind overgaat van de peuter- naar de kleutergroep. Er wordt altijd al ingezet op de doorgaande lijn en die wordt naar het oordeel van betrokkenen door TinT nog extra versterkt, omdat de professionals meer informatie hebben over de kinderen en de gezinsachtergronden en omdat ze ook op het thema ouderbetrokkenheid volgens dezelfde aanpak werken.

D Visie(verandering)

Gemeente breed worden de zeven stappen van TinT onderschreven. Ook de bibliotheek past ze toe. Volgens een betrokkene wordt dit de maatstaf voor projecten en programma's voor jonge kinderen en ouders binnen de gemeente. Dan moet ook gekeken worden hoe de huidige aanpak VVE-Thuis[22] past binnen de TinT-methodiek.
Er is bovendien het inzicht gekomen dat het goed is om aan gedragsverandering (van ouders en professionals) te werken, zoals binnen TinT gebeurt.

---

22 https://www.nji.nl/interventies/vve-thuis

Tot voor kort was de afspraak dat er alleen Nederlands gesproken werd op school. Maar op één van de scholen schuift dat een beetje, omdat ze momenteel relatief veel kinderen in de kleutergroepen krijgen die alleen de eigen taal spreken. Mede als gevolg van TinT mogen de ouders tijdens de spelmomenten (inloop) hun eigen taal spreken.

E Hoe past de aanpak bij het gemeentelijk beleid

Sinds de start van Thuis in Taal hebben er drie beleidsambtenaren op dit dossier gezeten, wat zorgde voor te weinig continuïteit in de aansturing. Toch hebben de scholen en kinderopvanginstellingen het idee dat er steun is vanuit de gemeente. Als het goed is, is TinT opgenomen in het gemeentelijk beleidsplan onderwijsachterstanden. Het komt ook terug in de gemeentelijke gezinsaanpak geletterdheid, waarin de gemeente per 2025 een regierol heeft. Dat betekent dat de gemeente gaat inzetten op samenwerking op dit thema tussen de verschillende partijen, scholen en kinderopvanginstellingen, de bibliotheek, jeugdzorg en Actief Ouderschap. Hiermee is TinT in beleid vastgelegd en is de invoering geborgd in afspraken.

F Voorlopige opbrengsten

Betrokkenen vinden het nog wat vroeg om al opbrengsten te benoemen, omdat ze het gevoel hebben dat de aanpak nog onvoldoende is geïmplementeerd of omdat onduidelijk blijft waar de aanpak heen gaat. Bovendien waren bepaalde activiteiten, zoals de ouderinloop in de peuter- en kleutergroepen er al. *"Ouders lopen bij ons de deur plat"* (leerkracht groep 1/2).
Wat ze in elk geval positief vinden aan de aanpak is dat beide partijen, ouders en leerkracht, meer inzicht krijgen in de wereld van het kind: *"Omdat je de ouders en de thuissituatie van het kind beter kent weet je wat een kind bezig houdt. Wat er in het hoofd van een kind omgaat. Dat geldt ook voor de ouders. Dat van elkaar weten*

maakt dat je er met een kind makkelijker over kunt praten, dat is prettig voor een kind" (leerkracht groep 1/2).
Ook komt naar voren dat er, doordat er meer aandacht is voor de taalachtergronden van de gezinnen en voor communicatie met de ouders. Ouders mogen andere ouders vragen om te tolken, of een vertaal app als Google Translate gebruiken.
In Tiel werken kinderopvang/school en bibliotheek samen aan gezinsondersteuning. Het volgende voorbeeld laat zien wat samenwerking vanuit een gedeelde visie kan opleveren. Een pm'er van de peutergroep signaleerde taalachterstand bij één van de peuters en besprak dit met de leescoach, die dit gezin bezoekt vanuit de bibliotheek, in het kader van de VoorleesExpress. Ze zag dat de moeder in de tijd dat ze daar was, nauwelijks met haar kinderen van anderhalf en drie jaar sprak. De kinderen zaten voor de televisie en afgezien van de voorlessessie door de leescoach werd er, ook tijdens het eten, niet met de kinderen gesproken. De leescoach is vervolgens met de moeder in gesprek gegaan over het belang van gesprekjes tijdens activiteiten. De moeder bleek in de veronderstelling dat de kinderen daar te jong voor waren. Toen ze eenmaal de noodzaak van praten voor de taalontwikkeling begreep, heeft ze het roer omgegooid en uitgesproken het anders te gaan doen. Sindsdien is ze met de kinderen gaan praten.

G Draagvlak

Uit de gesprekken komt naar voren dat er in Tiel niet direct draagvlak was voor de aanpak: *"Laat ik het zo zeggen, er was een moeizame start. En, het is nog steeds een beetje moeizaam in Tiel"* (ontwikkeladviseur educatie voor de bibliotheek). Dat geldt zowel voor de kinderopvang als voor de scholen. In de kinderopvang-organisaties en basisscholen van de geïnterviewde directieleden heeft het veel tijd gekost voordat er draagvlak was bij de pm'ers, onder meer omdat het besluit om deel te nemen aan de aanpak werd ervaren als 'van bovenaf opgelegd': "*Dus het was niet helemaal een keuze van de leerkrachten om mee te doen. Dat is dus*

wel opgelegd" (directeur van twee basisscholen). Wel hebben ze ervoor gezorgd dat de keuze goed onderbouwd werd, omdat het voor de motivatie belangrijk is dat leerkrachten het nut ervan inzien. Gaandeweg is het gelukt om de medewerkers meer positief te stemmen. Dat gebeurde met name toen zij zich meer gehoord voelden mee mochten denken. De teamleider kinderopvang heeft het idee dat er nu in principe wel draagvlak is. De geïnterviewde leerkracht ervaart echter geen optimaal draagvlak binnen het team: zij bespreekt regelmatig met haar collega's of ze er juist aan doen om met TinT te werken en hoe ze ermee aan de slag moeten.

H Bevorderende en belemmerende factoren

Bevorderende factoren
*De manager van de kinderopvangorganisatie organiseert de peuter-kleuter overleggen, waardoor TinT kon aansluiten bij een bestaande overlegstructuur. Alle leerteams van het hele jaar staan al vast, waardoor leerkrachten en pm'ers weten wanneer TinT aan de orde komt: "*De inhoudelijke koppeling vindt plaats via het leerteam, dat zo'n vier keer per jaar bij elkaar komt. Dit bevordert een gezamenlijke aanpak en visie. Zo ondersteun je dus de doorgaande lijn van peuters naar kleuters en het leren van elkaar"* (procesbegeleider).
*Volgens verschillende betrokkenen werken de leerteams bevorderend. Als deze goed lopen kunnen vooral de deelnemers aan de gezamenlijke leerteams (peuterspeelzaal/basisschool) veel aan elkaar hebben. *"Dan kun je de good practices uitwisselen met elkaar. Want ja, peuters en kleuters schelen niet heel veel in leeftijd. Je kunt in beide settings best dezelfde ouder-kind-activiteiten inzetten* (directeur twee basisscholen). Wel is volgens sommigen de kwaliteit van het leerteam afhankelijk van de procesbegeleider.
**"Geduld is belangrijk om de aanpak een succes te maken"* (ontwikkeladviseur educatie bibliotheek).
"Een soort ambassadeurschap is belangrijk, zodat iedereen bekend is met wat Thuis in Taal inhoudt en bevorderd wordt dat alle

samenwerkingspartners de gezinnen op een zelfde manier benaderen" (ontwikkeladviseur educatie bibliotheek).

Belemmerende factoren/knelpunten
*Een belemmerende factor om 'iedereen in de aanpak mee te krijgen' is de wijze waarop de aanpak geïntroduceerd is. Door de gehanteerde 'top-down' werkwijze duurde het volgens de betrokken procesbegeleider lang voordat de mogelijke waarde van de aanpak op de werkvloer herkend werd.
*Er is te weinig geprofiteerd van de bovenschoolse leerkringen: *"Daar haalden we veel te weinig uit. De voorbeelden waren niet passend, leerkrachten herkenden het niet"* (leerkracht groep 1/2). De geïnterviewde directies nemen hier volgend jaar niet meer aan deel, maar hebben de ruimte gekregen om de kennisdeling een plekje te geven in de zelf georganiseerde (bovenschoolse) leerteams. Ze waarderen dat de aanpak op maat te maken is.
*Het grote aantal kinderen in de klas. *"Met 30 kinderen in de klas heb je niet de tijd om lang met een ouder en een kind te gaan zitten"* (leerkracht groep 1/2).
*Dezelfde leerkracht brengt naar voren dat de implementatie op hun school te traag gaat. Ze hebben TinT niet zozeer nodig om ouders in de school te krijgen of voor het leggen van contact. Ze zouden een stapje verder willen gaan, maar krijgen te weinig houvast. Als het hierbij blijft zullen ze mogelijk volgend jaar stoppen.
*Binnen de kinderopvang was men lange tijd niet gemotiveerd om met TinT te gaan werken. In één van de organisaties had dit te maken met personeelsverloop in combinatie met een fusie.
*Ook inhoudelijk sloeg de aanpak eerst niet aan. En in het begin is er een paar keer gewisseld van procesbegeleider. Ook in de andere organisatie waren er *"strubbelingen om de medewerkers positief te krijgen"* (teamleider kinderopvang). Uiteindelijk is het gelukt. Dat heeft vooral te maken met het feit dat de procesbegeleider van

TinT maatwerk kon leveren en goed in staat was om uit te gaan van de behoeften van de medewerkers.
*Wat volgens betrokkenen niet goed is gegaan tijdens de invoering is, dat sommige kinderopvanglocaties met het vve-programma Piramide werkten, dat ook gericht is op de taalontwikkeling van kinderen en het betrekken van ouders daarbij. De procesbegeleiders van Thuis in Taal leken daar niet goed van op de hoogte. Daardoor werd er langs elkaar heen gepraat, omdat de procesbegeleider en de pm'ers verschillende begrippen voor hetzelfde gebruikten. Bovendien voelden de pm'ers zich niet gewaardeerd in wat ze al deden. Een tip voor TinT-procesbegeleiders is dat ze zich verdiepen in andere taalprogramma's en zich op de hoogte stellen van kennis die pm'ers mogelijk al hebben. In feite zouden de procesbegeleiders dezelfde strategie moeten toepassen als de pm'ers bij de ouders: stel je op de hoogte van de kennis die de pm'ers al hebben.
*Er was een startbijeenkomst waarin Actief Ouderschap de aanpak introduceerde. Hierbij was de kinderopvang aanwezig, maar door omstandigheden ontbraken de scholen. Volgens betrokken heeft dit de invoering op de scholen belemmerd, omdat de leerkrachten steeds het gevoel hadden dat ze achter de feiten aanliepen. Ze waren net helemaal goed ingevoerd in de theorie en bijvoorbeeld de zeven stappen. Maar ook voor degenen die wel bij de bijeenkomst aanwezig waren, kan het geen kwaad om de boodschap nu en dan te herhalen: *"Wat we mee kregen in de startbijeenkomst was goed, maar kennisdeling en informatie over theorie blijft nodig. Ook herhaling: herhaal de zeven stappen, herhaal de boodschap"* (ontwikkelingsadviseur educatie bibliotheek).
*De professionals (leerkrachten, pm'ers) verwachten dat procesbegeleiders lessen en werkvormen aandragen. Om hieraan tegemoet te komen hebben de procesbegeleiders een soort databank van activiteiten en werkvormen gemaakt, maar het blijkt dat daar nauwelijks in wordt gekeken. De procesbegeleiders zijn nu op zoek naar manieren om aan de behoefte aan houvast van de

leerkrachten en pm'ers tegemoet te komen.

I Toekomst

Het beeld ontstaat dat men in de gemeente Tiel door wil gaan met de aanpak, al is de geïnterviewde leerkracht terughoudend. Op hun school verloopt de invoering traag en de aanpak heeft hen tot nu toe niet veel nieuws gebracht. Daar komt bij dat de invoering op de inpandige speelzaal niet goed loopt, onder andere vanwege personeelsverloop. Ze twijfelen op deze school dus of ze door willen gaan.
Elders is men positiever. Wel is belangrijk om het gaande te houden. Daar is vooral duidelijkheid voor nodig vanuit het programma: heldere deadlines, duidelijke verwachtingen en goede voorbeelden van activiteiten. Men hoopt een stap te maken in de borging, een gezamenlijk traject van de kinderopvang (peutergroepen) en de school (kleutergroepen). *"We denken dat het bij ons duurzaam gaat worden"* (directeur van twee basisscholen). Duurzaam betekent in dit geval onder meer: dat ze een gezamenlijke doorgaande lijn gaan vastleggen.
De gemeente is positief, omdat de aanpak in principe goed past bij de gezinsaanpak geletterdheid.

4.1.4 Woensdrecht

A Aanleiding voor en start van het project Thuis in Taal

Vijf basisscholen en vier kinderopvanglocaties, verspreid over dorpen binnen gemeente Woensdrecht, nemen deel aan Thuis in Taal. Men kwam ermee in aanraking via het netwerk van de vve-coördinator van de gemeente Woensdrecht. Toen is het balletje gaan rollen en in september 2021 is men gestart. Bij meerdere partijen in de gemeente ontstond interesse omdat vooral na corona bleek dat er weinig contact was met de ouders van jonge kinderen. Toen de situatie normaliseerde achtte men de tijd rijp

om het contact met ouders te gaan versterken en TinT leek hiervoor een beloftevolle aanpak. De aanpak sluit aan op een voorleesactiviteit door vrijwilligers via het To-Taalhuis[23], in gezinnen die daarvoor in aanmerking komen. Binnen de kinderopvang en de kleutergroepen worden onder meer Puk en Ko en Schatkist aangeboden. De betrokken partijen vinden het logisch om via TinT intensiever met ouders samen te gaan werken, gezien het belang van de gezinsinvloed op de taalontwikkeling van het jonge kind. *"Het stukje met de ouders was nieuw voor ons"* (manager kinderopvang). Op één van de scholen hadden ze eerst niet het idee dat het aansloot, vanwege het geringe aantal Nt2-kinderen. Maar het werd hen vervolgens duidelijk dat de aanpak ook ingezet kon worden voor kinderen met een taalachterstand, met laaggeletterde ouders. Ze hopen ook die ouders via TinT meer bij het onderwijs te betrekken.

B Stand van zaken implementatie

Momenteel nemen er vijf basisscholen deel aan TinT. Van de vier in de gemeente aanwezige kinderopvangorganisaties nemen vrijwel alle locaties deel. Sommige zijn gekoppeld aan de deelnemende basisscholen. De bedoeling is om uiteindelijk een doorgaande lijn te realiseren, van de peutergroepen tot in de hogere leerjaren van de basisscholen. Eén van de scholen is nu zo ver dat er wekelijks een ouder-kind-inloop is in de peuter- en de kleutergroepen. Schooljaar 2023/24 is groep 3 aangesloten en gestart.
De uitvoering wordt ondersteund door de leerkringen; in principe zes bovenschoolse leerkringen per jaar. In het begin waren dit gezamenlijke leerkringen voor de peuter- en de kleutergroepen, vanwege de mogelijke 'kruisbestuiving. Op een gegeven moment is op aanvraag van de scholen en kinderopvanglocaties besloten het

23 https://bwiwoensdrecht.nl/dienst/to-taalhuis/

aantal gezamenlijke bijeenkomsten te beperken tot drie, in combinatie met drie leerkringen met de eigen school/kinderopvanglocatie, om zich meer op de eigen situatie te kunnen focussen.
De ervaring is dat de ouderbijeenkomsten veel voorbereiding vragen van de leerkracht. Ze verdelen de werkzaamheden over verschillende collega's. Daarbij zijn ze ook nog zoekend wat het beste moment is voor de ouderbijeenkomsten. Wanneer een vaste dag wordt gekozen, kan een deel van de ouders niet vanwege werk en andere bezigheden. Ouders voelen zich soms schuldig als ze niet komen. Het beste zou zijn om tijden af te wisselen, maar dat vraagt dan weer veel van de organiserende leerkrachten.
Het programma is in ontwikkeling en er worden steeds nieuwe elementen aan toegevoegd. Zo zijn ze op zoek naar eigentalige prentenboeken, waar ouders uit voor kunnen lezen. Er zijn gesprekken met de bibliotheek, die hier mogelijk een ondersteunende rol in zou kunnen spelen door de aanschaf van prentenboeken in meerdere talen. Dat vraagt echter ook tijd, want deze aanschaf kun je niet zomaar ongericht doen; daar is een plan voor nodig.
Naar aanleiding van TinT laten ze ouders om de beurt een ochtend meedraaien in de kleutergroepen.
Verder wordt aansluiting gezocht met het To-Taalhuis.
De Taalvrijwilligers gaan tijdens een wekelijkse voorleesgroep op school met kinderen en hun ouders aan de slag rondom prentenboeken.
Volgens de kinderopvanginstelling verschilt het tempo van invoering per locatie. De ene locatie is actiever dan de andere.
Een medewerker van een Buitenschoolse Opvang woont de leerkringen bij: *"Zij heeft een manier gevonden waarop zij het toepast op de buitenschoolse opvang"* (procesbegeleider).
In Woensdrecht zitten ze momenteel in het vierde jaar van de invoering. Men is bezig met de borging en oriënteert zich op de

mogelijkheid om lokaal mensen op te leiden als procesbegeleider/coach, met het oog op de toekomst.

C Verwachtingen van de aanpak

Men verwacht dat door langer met de aanpak te werken er inzicht ontstaat in de achtergrond van de aanpak. Er moet besef gaan ontstaan *"waarom we dit doen, waarom is het zo belangrijk? Als het 'waarom' niet tussen de oren zit, dan bereik je niet wat je wilt bereiken"* (beleidsmedewerker kinderopvang). *"Collega's moeten geïnspireerd raken en inzien wat de meerwaarde is"* (leerkracht groep 1/2).
Een ander merkt op dat dat ze het mooi zou vinden als er een flow zou ontstaan: *"Dat het een automatisme wordt om naast kinderen de ouders overal bij te betrekken. Dat ouders meer aan de slag gaan met de taalontwikkeling van hun kinderen. Dat dat de gang van zaken is binnen de gemeente"* (vve- en taalcoördinator gemeente).
Om te kunnen bepalen of de aanpak vruchten afwerpt zijn evaluaties van belang. Die leveren informatie op waar je weer mee verder kunt. Betrokken partijen evalueren de aanpak op hun eigen manier. Zo is deze op één van de scholen onderdeel van de PDCA-cyclus. De school heeft ook klankbordgroep-bijeenkomsten met ouders, om het project te evalueren.

D Visie(verandering)

Volgens verschillende betrokkenen is er inzicht en kennis opgedaan, die heeft geleid tot een andere visie op het gebruik/spreken van de thuistalen in de school en de voorschool: *"Eerst zaten we met een groep van rond de 25 mensen bij elkaar en dan hadden we een gesprek over de thuistalen. Iemand zei dan: moeten we Arabisch gaan praten? De mensen moesten er echt in meegenomen worden, dat de thuistaal zo belangrijk is, ook voor de woordenschatontwikkeling"* (leerkracht groep 1/2).

De kinderopvang laat weten dat deze verandering een lange adem nodig heeft: *"Je moet een andere mindset krijgen bij de pedagogisch professionals."* Er is ten tweede het inzicht gekomen dat je ouders niet alleen kunt vragen voor hulp op school, maar ze ook kunt betrekken in de communicatie met hun kind. Dat is ook voor laaggeletterde ouders van belang: *"Dat je samen op moet trekken om de taalontwikkeling te stimuleren"* (coach voorschoolse educatie). Ten derde is er op scholen gerealiseerd dat inzetten op ouderbetrokkenheid en taal goed is voor álle kinderen, niet alleen kinderen uit anderstalige gezinnen. Tot slot heeft men het inzicht gekregen dat het gaat om kennisdelen en coaching en niet om de boodschap 'je moet dit en je moet dat': *"Niet het belerende. Je wilt ouders in hun kracht zetten door aan te sluiten. Uiteindelijk is het maatwerk. Je moet niet opleggen, maar aansluiten bij de ouder"* (beleidsmedewerker kinderopvang). In de visie van de gemeente werken alle partijen straks onderling samen, en samen met de ouders, in het belang van het jonge kind.

E Hoe past de aanpak bij het gemeentelijk beleid

Woensdrecht heeft een actief Onderwijsachterstanden-beleidsoverleg, waarin behalve onderwijs en kinderopvang ook logopedie, het Centrum voor Jeugd en Gezin en de bibliotheek participeren. Het overleg wordt regelmatig geïnformeerd over de implementatie van TinT.

F Voorlopige opbrengsten

De volgende opbrengsten worden genoemd:
*De relatie met de ouders is veranderd: *"Je ziet elkaar meer en spreekt elkaar niet alleen over negatieve zaken op een rapportavond, maar ook over positieve dingen"* (leerkracht 1/2).
*De communicatie tussen ouders onderling wordt ook beter: *"De ouders helpen elkaar, bijvoorbeeld in een groepsapp en zien elkaar ook vaker. Ouders lijken elkaars kind ook vaker op te vangen"* (ib'er).

*Naast de doelgroepouders sluiten ook andere ouders aan: *"Thuis in Taal heeft een positief effect op de hele gezinsbetrokkenheid"* (directeur).
*Je ziet aan de kinderen dat ze blij zijn als hun ouders in de klas zijn.
*Er is veel meer aandacht voor de mogelijkheden van ouders om zich te informeren over school. Zo wordt er tijdens de intake gevraagd hoe ze het beste met de ouders kunnen communiceren. Ze vragen na of ouders een brief kunnen lezen, of een vertaalapp gebruiken. *"We accepteren het ook minder als een ouder niet reageert. Daar gaan we nu achteraan. Het contact met ouders is persoonlijker geworden"* (leerkracht groep 1/ 2).
*Ze hebben van TinT geleerd om in het begin van het schooljaar een scan te maken van de taalomgeving thuis. *"Deze ouders nodigen we persoonlijk nog eens uit om deel te nemen aan een activiteit, of voor een formeel of informeel gesprekje, om ze te wijzen op de activiteit"* (leerkracht groep 1/2).
*Er is als gevolg van de invoering van Thuis in Taal beter contact met de crisisnoodopvang, waar verschillende kinderen zitten. Het team van één van de scholen neemt zich voor om de noodopvang twee keer per jaar te gaan bezoeken. Na het eerste bezoek bleken de leerkrachten een veel beter beeld te hebben van de thuissituatie en de talen van de betreffende kinderen. Bovendien hadden ze het idee dat de ouders zich meer betrokken voelden: *"Het was verrijkend om hier met het team naartoe te gaan. Dat hadden we niet gedaan zonder Thuis in Taal"* (ib'er).
*Er is sinds TinT schoolbreed meer behoefte aan informatie over nt2. Zo is een groep leerkrachten naar de LOWAN studiedag[24] geweest.

24 https://www.lowan.nl/po/nieuws/terugblik-lowan-po-studiedagen-2024/

G Draagvlak

Er is voldoende draagvlak binnen deelnemende scholen en kinderopvanglocaties. Men ervaart dat ook het creëren van draagvlak onder de ouders tijd nodig heeft. Zo vraagt het inspanning om alle ouders in de groep te krijgen: *"Sommigen voelen zich toch anders omdat ze een andere taal spreken tussen de Nederlanders, al stapt de ene ouder daar makkelijker overheen dan de andere"* (leerkracht groep 1/2).
Een kinderopvanginstelling heeft ouders die tweetalig zijn gevraagd om een informatiebrief te vertalen, naar het Pools en Arabisch: *"Ouders voelden zich vereerd dat ze het mochten vertalen en wilden graag helpen"* (manager kinderopvang).
Het lukt niet altijd om alle scholen die beginnen, in de aanpak vast te houden. De procesbegeleider geeft het voorbeeld van een school die afhaakte omdat de leerkrachten de aanpak als te schools ervoeren: *"te PABO-achtig"* (procesbegeleider).

H Bevorderende en belemmerende factoren

Bevorderende factoren
De volgende bevorderende factoren of omstandigheden komen naar voren:
*Kennisdelen met collega's is belangrijk. De leerkringen zijn daarvan een mooi voorbeeld.
*Scholen ervaren (zeker in de beginperiode) TinT als iets dat erbij komt: *"Maar het gaat om een andere mindset die we moeten creëren, zowel bij het onderwijs als bij de gemeente"* (beleidsambtenaar gemeente). Geld en financiën vanuit de gemeente spelen een belangrijke stimulerende rol.
*Het werkt bevorderend als de ouderactiviteiten in de jaarkalender gepland staan: *"Dat werkt als een stok achter de deur"* (leerkracht basisschool). Ook richting de ouders is het beter als een ouderbijeenkomst op de kalender staat en niet pas een week van tevoren wordt aangekondigd.

*Goede procesbegeleiders, die op de locatie aanwezig zijn en snel reageren op mails en vragen: "Het *kwam bij ons pas echt van de grond toen ze bij ons op locatie kwam. Toen zijn we met zijn allen ideeën gaan bedenken en plannen. Toen ze een paar maanden later weer kwam, is het hier pas echt gaan leven eigenlijk"* (leerkracht groep 1/2).
*Input vanuit TinT, bijvoorbeeld voor activiteiten en werkvormen: *"Iemand die blijft inspireren"* (manager kinderopvang) en *"Iemand die de nieuwste ontwikkelingen bij ons brengt"* (directeur basisschool).
*Volgens één van de gesproken leerkrachten is er iemand nodig binnen de school die de kar trekt. De beleidsmedewerker bevestigt dit: *"Je hebt aanjagers, enthousiastelingen op een locatie nodig"* (beleidsmedewerker kinderopvang).
*De vve-coördinator vanuit de gemeente is een belangrijke spil en motor: *"Zij slaat een brug tussen de gemeente, alle kinderopvang en de basisscholen. Met zo iemand, op de juiste plek gepositioneerd heb je een veel grotere kans van slagen"* (beleidsmedewerker onderwijs).
*Belangrijk is ook dat de gemeente bereid was om vier jaar te investeren: *"Je hebt het over een traject van vier jaar. Dat is een luxe voor een veranderingstraject in een gemeente"* (procesbegeleider).
*De leerkringen zijn een belangrijk onderdeel van de aanpak: "De basis zit in de leerkringen" (vve- en taalcoördinator). Het duurde wel lang voordat deze functioneerden, aldus de beleidsmedewerker kinderopvang: *"Het duurde lang voordat de leerkring in actie kwam en ze ook echt aan de slag gingen met ouder-kindactiviteiten"*.
*De projectleiders (van Thuis in Taal/Actief Ouderschap) kunnen goed de vertaalslag maken naar de lokale praktijk.
*Hoewel de gemeente een belangrijke rol heeft gehad in de verspreiding van TinT, ziet de beleidsmedewerker onderwijs het 'bottom-up' werken, zoals dat heeft plaatsgevonden binnen

Woensdrecht als een voorwaarde om stappen te kunnen maken in de uitvoering.
*Door de ouderactiviteiten met regelmaat te organiseren, komt er voor ouders een herkenbaar patroon in. *"Je ziet dan ook dat er langzamerhand steeds meer ouders gaan deelnemen. Het wordt gewoon"* (directeur).

Belemmerende factoren
*Niet zozeer een belemmerende factor, als wel een bevinding is dat het veel tijd kost om niet-Nederlandstalige ouders te bereiken.
*Betrokkenen missen een informatieboekje of folder voor ouders, waarin de theorie achter de aanpak in simpele bewoordingen wordt uitgelegd: *"Ouders moeten inzien dat het niet alleen iets leuks is, maar dat er ook een gedachte achter zit"* (leerkracht groep 1/2).
*In de dagopvang komt de aanpak niet goed op gang. Dat heeft te maken met het lange 'brengmoment'. Ouders kunnen er van 7-9 uur inlopen om hun kind te brengen. Deze pm'ers haken af, omdat er naar hun gevoel geen rekening met ze gehouden wordt. Voor pm'ers in de peuterspeelzaal is dat anders, die horen wat betreft de korte inlooptijd meer bij de scholen.
*Het werkgebied van de kinderopvanginstelling strekt zich uit over meerdere gemeenten, die elk hun eigen context en beleid hebben. De instelling vindt het lastig dat ze de aanpak niet instellingsbreed kan uitzetten omdat TinT gebonden is aan gemeenten.
Er is zorg over de overdracht van de aanpak op nieuwe pm'ers en leerkrachten:"We hebben nu een vertrekkende leerkracht in de onderbouw. Voor een nieuwe leerkracht is het iets nieuws, terwijl wij al aan de borging toe zijn. Hoe neem je zo iemand weer mee? We kunnen ze wel coachen, maar overdragen van de theoretische achtergrond is lastiger voor ons"* (leerkracht groep 1/2).

I Toekomst

Eén van de scholen in Woensdrecht gaat onderzoeken hoe ze de principes van TinT in de hogere jaren kunnen doorzetten.
Het is zichtbaar dat ook de leerkrachten van de hogere leerjaren doordrongen raken van het feit dat het goed is om ouders meer bij de lessen op school te betrekken: "*We zien dat dat de ouders* [door de ouderactiviteiten in de kleutergroepen] *wel echt gemotiveerd zijn om te komen, dus we willen dat wel zo voortzetten jaar na jaar.
We hebben nu zoiets van, kijk deze ouders zijn nu gewend om met deze manier om te gaan met leerkrachten. Nu kun je dat niet zomaar in bijvoorbeeld de bovenbouw gaan terugdraaien. Dus we willen eigenlijk meegroeien"* (leerkracht groep 1/2). De beide scholen hebben het voornemen om de aanpak uiteindelijk door te ontwikkelen tot en met groep 8. Dat gebeurt in stappen. Op één school doet op dit moment groep 3 en 4 mee. Volgend jaar zal groep 5 mee gaan doen.
TinT vraagt veel energie en tijd. In verschillende gesprekken komt de lange adem naar voren: *"Het is een goede aanpak, maar het valt of staat met een lange adem. Als het project een jaar was geweest, zou het zijn verwaterd"* (leerkracht groep 1/2). Betrokkenen zijn blij dat ze nog een jaar door mogen gaan met de begeleiding vanuit Actief Ouderschap, om te kunnen werken aan de borging.
Om nog meer te kunnen veranderen richting de ideale situatie zouden de pm'ers en leerkrachten het modellen beter willen leren beheersen. *"We weten wel hoe we moeten modellen, maar soms voelt het belerend: moeten we de ouders nu iets gaan leren?
De trainers hebben daar mooie begrippen voor die ze zo uit hun mouw schudden. Daar zouden we nog vaardiger in moeten worden"* (manager kinderopvang).
Opgemerkt wordt dat de aanpak, als je hem eenmaal in de vingers hebt, vrij weinig voorbereiding hoeft te vergen. Aan de andere kant wordt het nooit een routine, want er zijn steeds nieuwe ouders, die in de aanpak meegenomen moeten worden. Nieuw personeel moet

bovendien worden ingewerkt: *"In die zin ben je nooit klaar"* (beleidsmedewerker kinderopvang).
Verschillende geïnterviewden zijn bezig met het borgen van de aanpak. Zo wil een school volgend schooljaar een borgingsdocument vormgeven.
Bij het vormgeven van de borging zullen ze ook andere instellingen gaan betrekken, zoals de bibliotheek en het consultatiebureau: *"De samenwerking van instellingen rondom het jonge kind wordt elk jaar hechter, intenser en breder. De waarde is dat gemeentebreed voor hetzelfde gaat. Gemeentebreed zeggen we dan: wij werken samen met de ouders"* (vve-coördinator gemeente).

J Bekendheid met en impact van onderdelen GKA

Innovatiekringen schoolleiders en beleidsmedewerkers
De lokale stuurgroep functioneert (goed) in Woensdrecht: *"Alle partijen zitten echt aan tafel. Je hoort dingen van alle kanten. Je krijgt heel veel input en nieuwe ideeën"* (vve-coördinator). De gezamenlijkheid heeft ertoe geleid dat er volgend jaar een convenant zal zijn rondom de TinT-aanpak.

Webinars
Er wordt naar de webinars gekeken, al is er ook een geïnterviewde leerkracht die er nooit één heeft gezien. De leidinggevenden kinderopvang kijken vooral zelf, maar hebben de indruk dat pm'ers de webinars niet altijd zien, vooral vanwege tijdgebrek. Om het kijken te bevorderen wordt de inhoud uit de webinars onder de aandacht gebracht in de leerkringen en de coaching: *"Dus op die manier worden de professionals wel gevoed"* (vve-coördinator gemeente).

Magazine
Betrokkenen in de gemeente Woensdrecht zijn geïnterviewd voor een artikel in het magazine. Dat vonden ze leuk. Ook hebben ze het Dilemmaspel gespeeld: *"Daarin krijg je dilemma's voorgeschoteld*

om met elkaar te bespreken: Wat zou jij doen?" (manager kinderopvang).

Inspiratiefestival
Sommige geïnterviewden hebben een editie van het inspiratie-festival bezocht, andere niet. Dat heeft vooral te maken met reisafstand. Degenen die er geweest zijn geven aan dat het nuttig en inspirerend was. Er wordt een concreet leerpunt benoemd, uit één van de workshops (de innovatiekring). Betrokkene heeft daar geleerd dat borging niet pas aan het eind komt, maar dat het vooraan begint, met een analyse van (mogelijk) werkzame factoren: *"De boodschap was: wacht niet tot je klaar bent, maar begin direct met vastleggen. Van daaruit kun je het werkdocument uitbouwen"* (manager kinderopvang). Maar de afstand is een knelpunt: *"Ik hoop dat, nu er meer gemeenten in Brabant Thuis in Taal doen, het een keer in Brabant georganiseerd wordt"* (leerkracht groep 1/2).

4.1.5 Rotterdam

A Aanleiding voor en start van het project Thuis in Taal

Rotterdam is de bakermat van de aanpak Thuis in Taal. Gemeentebreed zijn er naar schatting van de gesproken beleidsambtenaar zo'n 24 scholen en 24 koepels van kinder-opvanginstellingen die meedoen aan Thuis in Taal. Naast de gemeenteambtenaar is gesproken met een schooldirecteur, die op verschillende scholen met Thuis in Taal heeft gewerkt en al 12 jaar bekend is met de aanpak, we noemen deze school hier X. Deze school is als 'eerste school van Martine' nog steeds bij de ontwikkeling van TinT betrokken. Ze noemen zichzelf dan ook een Thuis in Taalschool: *"Het zit echt in het DNA van de school"* (directeur). Verder is gesproken met een ib'er en een manager kinderopvang van andere scholen, die al een jaar of tien bij de aanpak betrokken zijn. De school is destijds via het schoolbestuur

PCBO in aanraking gekomen met de aanpak. De procesbegeleider is sinds 2014/15 betrokken.
De beleidsambtenaar van de gemeente was bekend met de aanpak, maar is actief bij de verspreiding van TinT betrokken geraakt sinds het beschikbaar komen van de NPO-gelden in 2021. Hoewel er binnen de gemeente van het begin af aan interesse was in de aanpak, heeft men toch lang de boot afgehouden. Naast de NPO-gelden maakte budget van de Gelijke Kansen Alliantie subsidiering van het programma mogelijk. In Rotterdam wordt, als het gaat om ouders/jonge kinderen en taalontwikkeling onder andere ook programma VVE Thuis[25] aangeboden. Eén van de betrokkenen, die beide programma's kent, verwoordt haar eerste kennismaking met TinT als volgt: *"Het viel me op dat ouders en kinderen gewoon in de thuistaal mochten deelnemen. Kinderen en ouders mochten de spelletjes in de eigen taal doen als het Nederlands te moeilijk was of ongemakkelijk"* (leerkracht groep 1/2). Op de geïnterviewde scholen zijn allerlei programma's aanwezig, zoals bijvoorbeeld de VoorleesExpress.

B Stand van zaken implementatie

Op school X is men begonnen in de kleutergroepen, later gevolgd door de aan de school gekoppelde peutergroep. Dat betekent dat kinderen die als peuter op school komen, gedurende een aantal jaren iedere week ouder-kind-activiteiten aangeboden krijgen. Tot groep 5/6 is er bovendien grote animo voor de inloop voor ouders.
Men is zich aan het verdiepen in de mogelijkheden om de thuistalen van de kinderen een plek te geven op school. De directeur blikt terug op een gedenkwaardig moment: *"Vorig jaar met de Voorleesdagen mochten de ouders boeken in hun eigen taal voor komen voorlezen. Dat was zo'n succes. Zowel voor de ouders, die*

25 https://www.nji.nl/interventies/vve-thuis

straalden, als voor de kinderen. Toen zeiden we ja, we gaan natuurlijk niet een jaar lang wachten om weer zo'n succes te behalen. Dus nu is er in principe tot en met groep 6 elke week een activiteit met ouders, waarbij aandacht is voor de thuistaal en de verschillende culturele achtergronden. In groep 7 en 8 is dat lastig omdat er weinig ouders zijn en omdat kinderen ook niet per se meer willen dat hun ouders meekomen. Dat is eigenlijk een natuurlijk proces."
Op de school van de geïnterviewde ib-er zijn ze destijds gestart met de peutergroepen en afgelopen schooljaar bij de kleuters. Ook de pm'ers worden nu opnieuw bij de training betrokken, omdat de werkwijze de laatste jaren vernieuwd is en er inmiddels (meer) materialen zijn.
Van het begin af aan is op de school van de geïnterviewde leerkracht aangemoedigd dat ouders als ze dit willen de eigen taal bezigen in de omgang met de kinderen. Gaandeweg hebben ze ouders niet alleen de ruimte gegeven om in de eigen taal te praten maar ook aangemoedigd actief inbreng in een activiteit te hebben: *"We hebben de opdrachten soms zodanig aangepast dat het gebruik van de eigen taal echt uitgelokt werd. We vroegen specifiek van wil je in de eigen taal bijvoorbeeld een woordweb maken?"* (leerkracht groep 1/2).
De scholen zijn zich gaandeweg meer gaan verdiepen in de thuistalen, bijvoorbeeld door boeken en liedjes in de eigen talen te zoeken en bepaalde ouders te vragen een activiteit met een klein groepje in de eigen taal te doen.
Op school X komen ouders na afloop van de ouderbijeenkomst een moment bij elkaar voor een verlengde instructie, onder begeleiding van de ouderconsulent.
Men heeft ervaren dat pm'ers en leerkrachten moeten kunnen differentiëren om in te kunnen spelen op de taalachtergronden en de kennis van de verschillende ouders. Niet alle ouders zijn bovendien geletterd.
De gemeente zet zich actief in op de verspreiding van de aanpak binnen Rotterdam. Afgesproken is dat de gemeente een platform

biedt om de aanpak bekend te maken. Ook wordt actief, samen met de samenwerkende schoolbesturen, gezocht naar kanalen die kunnen helpen bij de verspreiding en ondersteuning van de aanpak.
Op de school van de geïnterviewde leerkracht is men al ver met de uitvoering van het TinT thuisprogramma. De school heeft een overzicht van gezinnen die hiervoor in aanmerking komen: *"Aan de hand van deze lijst kun je ouders vragen of ze openstaan voor thuisondersteuning. Als je deze gezinnen kunt overtuigen dat het goed is om ook thuis aan de slag te gaan, dan werkt dit goed"* (leerkracht groep 1/2).

C Verwachtingen van de aanpak

De betrokken scholen in Rotterdam werken al zo lang met TinT dat er in de interviews meer gesproken is over opbrengsten en bevindingen dan over verwachtingen. Binnen het beleid is er wel een idee over wat de aanpak teweeg zou moeten brengen. Het zou er toe moeten leiden dat vooral de allerkwetsbaarsten bereikt zullen worden, omdat de aanpak daar op gericht is. Dat betekent volgens de beleidsambtenaar dat betrokkenen goed voor ogen zullen moeten houden om welke groepen het gaat en of ze die daadwerkelijk betrekken. Zij noemt de aanpak geslaagd wanneer er continuïteit is: *"Ouderbetrokkenheid is toch altijd de sluitpost van de vve. Als je kan zorgen dat het echt meerjarig blijft, en niet slechts het zoveelste speldenprikje is, dan heb je wat bereikt. Als je merkt dat het over tien jaar echt leeft in Rotterdam dan is het wat mij betreft geslaagd."*

D Visie(verandering)

De directeur van basisschool X schetst dat er in de cultuur van de school ruim tien jaar geleden weinig plek was voor de thuistalen. Na afschaffing van de beleidsprogramma's OETC en OALT de periode daarvóór, was er gaandeweg geen aandacht meer voor de

eigen talen. Op een gegeven moment was Nederlands de voertaal op school en iedereen die binnenstapte werd geacht Nederlands te spreken. Dat is nu langzamerhand verschoven naar het inzicht: het is belangrijk dat we elkaar gaan begrijpen in het belang van het kind: *"Natuurlijk is de basis nog steeds Nederlands en vinden we dat alle kinderen goed Nederlands moeten leren, maar de thuistalen zijn welkom. Het zorgt voor erkenning en bevordert het welbevinden van de leerlingen. Ouders voelen zich welkom".* Daarbij is het inzicht ook weer terug dat het voor de taalondersteuning van kinderen soms beter is als ouders in de eigen moedertaal voorlezen en zingen dan in het Nederlands. De aanpak TinT biedt houvast om dit vorm te geven. Volgens de directeur zijn ze middenin het proces, en op zoek naar de goede vorm en balans: "*Het is niet de bedoeling dat we de hele dag in de thuistalen gaan zitten praten hier. Want dan begrijpen wij het namelijk niet. Maar het kan heel helpend zijn als je de thuistaal toestaat"*. Volgens school X zijn school en ouders onlosmakelijk met elkaar verbonden: *"Die opvoedingssituaties kun je niet los van elkaar zien. Wij vinden het als school enorm belangrijk om aan te sluiten bij zowel de behoefte van het kind als die van de ouders. De tijd op school is vrij beperkt. De kinderen brengen veel meer tijd thuis door. Dus als je daar wat kunt betekenen en versterken, dan gaat de ontwikkeling van het kind sneller"* (directeur school). In haar visie kan kansengelijkheid alleen worden bereikt door ongelijke behandeling. Dan is nodig, wat er in deze aanpak ook gebeurt, dat de school goed kijkt naar wat er voor het gezin nodig is en daarop probeert te sturen. Ze noemt als voorbeeld de thuiscomponent van TinT, die momenteel samen met scholen ontwikkeld wordt. Het plan is om hiervoor alle ouders uit te nodigen. De ervaring leert dat hier vaak geen respons op komt, maar het is de basis om op verder te gaan, bijvoorbeeld in de ontwikkelgesprekken tussen leerkrachten en ouders. Het aankaarten van de behoefte aan thuisondersteuning vraagt behoedzaam optreden, omdat voorkomen moet worden dat de ouder zich 'bestempeld' voelt. Deze wijze van werken die door TinT ontwikkeld wordt, past

volgens de directeur helemaal bij de visie van de school op ouderondersteuning.

E Hoe past de aanpak bij het gemeentelijk beleid

TinT past goed in het Rotterdamse onderwijsachterstandenbeleid: *"De visie van het programma is dat je je inzet voor de kwetsbaarste mensen"* (beleidsambtenaar). Rotterdam heeft al jaren een stevig VE-beleid waar het programma op aansluit. Het grijpt aan op de basis en het is gericht op meerdere generaties. *"De kracht van Thuis in Taal is dat het op de transgenerationele kwetsbaarheid en achterstanden zit. Ik hoop dat daarin dat programma het verschil gaat maken".* Verder wil de gemeente samen optrekken met Actief Ouderschap in het opzetten van leernetwerken rond het jonge kind/voor- en vroegschoolse educatie

F Voorlopige opbrengsten

*Een voorlopige opbrengst is dat de zaadjes geplant zijn voor het opzetten van gemeente brede leernetwerken jonge kind.
*De ib'er vindt de samenwerking met ouders hechter geworden door het werken met Thuis in Taal.
*Ouders komen meer in de klas, stellen vaker vragen en zijn meer geneigd om hun zorgen te delen.
*Ouders zien een rol voor zichzelf bij activiteiten: *"Ze helpen mee met dingen, doen allerlei activiteiten, ook al spreken ze de taal niet. Ze doen dingen met de kinderen in de eigen taal. Ze vragen bijvoorbeeld: geef mij maar alle Poolse kinderen of geef mij maar de Turkse kinderen, dan doe ik het met een groepje in mijn eigen taal. Zo te merken voelen ze zich meer thuis, ze horen er meer bij* (ib'er).
*Ouders zijn verrast over wat hun kind al weet, bijvoorbeeld over een bepaald thema dat aan de orde is.
*Kinderen zijn zichtbaar trots om hun moeder of vader in de klas te zien.

G Draagvlak

*Binnen alle partijen is draagvlak voor TinT. Dat heeft onder meer te maken met de routine die er inmiddels is: *"Het is niet echt een keuze, als je bij ons komt werken, dan hoort dit. Wij doen dit gewoon op deze manier"* (directeur basisschool X). Het heeft ook te maken met de stabiliteit van het team: *"Er zijn nog steeds veel mensen die er al vanaf het begin bij zijn. Ook de midden- en bovenbouwleerkrachten hebben het allemaal wel meegekregen. Er is veel draagvlak"* (idem). Volgens de ib'er is er bij hen op school geen weerstand tegen de aanpak geweest bij de collega's in de peuter- en kleutergroepen. Nu ze de aanpak gaan doortrekken naar groep 3 en 4 verwacht ze wel wat weerstand, omdat de leerkrachten minder gewend zijn aan ouders in de klas.
*Op school X wordt sterk geïnvesteerd in het uitdragen van de aanpak en vertrouwen winnen van de ouders. Ouders hebben, soms zelf, of uit horen zeggen, minder goede ervaringen met externe instanties. Ze zijn bijvoorbeeld bang dat ze door het wijkteam of jeugdzorg op de vingers worden getikt, of sterker, zijn zelfs bang voor uithuisplaatsing van het kind. In de school hebben ouders vaak wel vertrouwen hebben. Om de basis hiervoor te leggen gaan de kleuterleer-krachten op huisbezoek. De medewerker ouderbetrokkenheid gaat in principe mee, om al direct de verbinding te maken.

H Bevorderende en belemmerende factoren

Bevorderende factoren
*Volgens de beleidsambtenaar kun je als gemeente niet zo heel veel doen om een dergelijk programma uit te bouwen en te continueren. De gemeente kan randvoorwaarden scheppen, door directe financiële ondersteuning, en meer indirect door het beschikbaar stellen van middelen voor de voor- en vroegschoolse educatie. *"Wat wij wel als gemeente zouden kunnen doen, maar dat hebben we in het verleden ook al heel veel gedaan zijn dus extra uren*

voor de vve. Daar zouden wij randvoorwaardelijk als gemeente denk ik wel in kunnen ondersteunen." Andere belangrijke voorwaarden zijn volgens haar 'open deuren' en meewerken aan een stabiel personeelsbestand.

*De scholen hebben te maken met dezelfde contactpersoon bij de gemeente. Ze noemen dit stimulerend. De gemeente zet zich actief in op de verspreiding van de aanpak binnen Rotterdam. Afgesproken is dat de gemeente een platform biedt om de aanpak bekend te maken. Ook wordt actief, samen met de samenwerkende schoolbesturen, gezocht naar kanalen die kunnen helpen bij de verspreiding en ondersteuning van de aanpak.

*De medewerker ouderbetrokkenheid vervult een belangrijke rol in het bereiken van de ouders: *"Bij de kleuters gaan de leerkrachten in het kader van stap 1 Van TinT op huisbezoek. Dan gaat de medewerker ouderbetrokkenheid in principe ook mee, om daar meteen al zeg maar die verbinding te maken. De verbinding wordt ook gemaakt met het oog op het creëren van draagvlak voor het geplande thuisprogramma"* (directeur basisschool).

*Een belangrijke bevorderende factor is het aanwezige draagvlak bij de directie/het management: "Ik *denk dat het bij de peuters en kleuters nu echt wel goed ingebed is bij ons op school. Het helpt dat onze directrice echt pal achter de aanpak Thuis in Taal staat. die is er vanaf het begin bij betrokken geweest. Die draagt ook echt de aanpak van Thuis in Taal uit. Ja, het helpt als je directeur ook het belang ervan inziet"* (leerkracht groep 1/2).

*Op school X komt er elke maandagochtend een medewerker langs van Actief Ouderschap om de aanpak te ondersteunen: *"Want de collega's hebben wel gewoon ondersteuning nodig, zowel die van de kleuters als de peuters" (*directeur). Nu de aanpak al zo lang loopt, is er behoefte aan verdieping van de activiteiten. Actief Ouderschap helpt daarbij. Ook voor de directeur zelf is de aanwezigheid van Actief Ouderschap prettig: *"Het houdt me scherp"* (directeur). De medewerker is er elke week, loopt tijdens de activiteiten rond en is ook bij de verlengde activiteit aanwezig.

"Daarbij is het ook goed voor de ouders om te zien dat Thuis in Taal een 'gezicht' heeft" (directeur).
*Wat ook bijdraagt is als de procesbegeleider extra tijd heeft voor een individueel team of een individuele leerkracht: *"Ik heb op één school wat meer tijd gekregen, omdat de school nog wat extra uurtjes heeft ingekocht. Dat betekent dat ik echt de tijd kan nemen om met één of meer leerkrachten een thema uit te werken en activiteiten samen te stellen. Dan past het bij hun thema en lesprogramma"* (procesbegeleider). In het begin werd er erg op de procesbegeleider geleund, maar gaandeweg 'begon het te kantelen' en nu komen de leerkrachten met eigen ideeën en maken ze bijna zelf het programma.
*Bij TinT draait het om investeren in goede relaties. De procesbegeleider merkt een verschil tussen scholen in Rotterdam, waar ze vaak als coach over de vloer komt en andere gemeenten, waar ze soms maar vijf tot tien keer op een locatie komt. *"Als je er vaker bent, is het makkelijker om een relatie op te bouwen en stapjes te zetten"* (procesbegeleider).

Belemmerende factoren/knelpunten
*Ouders kunnen niet (altijd) bij de ouderactiviteit zijn, omdat ze werken of hun andere kinderen naar een andere groep of plek moeten brengen.
*Niet zozeer een belemmerende factor maar een bevinding is dat van de uitvoerende professionals veel gevraagd wordt op het punt van differentiatie. De ouders hebben zeer verschillende achtergronden waarop aangesloten moet worden. Het benodigde maatwerk is niet altijd even goed te combineren met omstandigheden zoals ervaren werkdruk. Daarbij komen er steeds nieuwe ouders binnen, waartoe men zich moet verhouden.
*Projecten als deze zijn kwetsbaar omdat het gaat om een tijdelijk budget, terwijl de aanpak vraagt om een meerjarige investering. De uitvoering vraagt onderhoud.

*De werkdruk in het onderwijs is hoog in Rotterdam en onderwijspersoneel is schaars: "*Veel personeelswisselingen, heel veel personeelstekorten. De kwetsbaarste plek zit daar, bij het personeel"* (beleidsambtenaar). "*Als ik niet eens mijn groepen kan bezetten, hoe kan ik dan iemand dan echt faciliteren in tijd? Die zou ik dan het liefst bij wijze van spreken minimaal een dagdeel, maar het liefst een dag, ambulant maken om dit op zich te nemen. Maar die heb ik gewoon niet op dit moment. Dus dan kan je wel willen, maar dan gaat het niet"* (directeur).
*Het leernetwerk is kwetsbaar: *"Zeker voor de peuterspeelzalen, die hebben weinig extra uren."* Het blijft lastig om alle ouders te bereiken. Dat geldt ook voor deze aanpak. Er is altijd een groep ouders die je als school niet bereikt, ondanks de inzet van de oudercontactpersoon.
*Het kost pm'ers en leerkrachten tijd om geschikte activiteiten te bedenken: *"Het komt toch altijd bovenop wat je toch al moet"* (leerkracht). Op één van de scholen wordt hier aan tegemoet gekomen door de activiteiten onderling te delen. *"Er is een map vol activiteiten waar leerkrachten standaard gebruik van kunnen maken".* Dit neemt niet weg dat het altijd weer aanpassingen vraagt om de activiteiten op de betreffende groep af te stemmen.
*De doorgaande lijn die in principe in de aanpak zit doordat zowel in de peuter- als de kleutergroepen met TinT wordt gewerkt, blijkt niet altijd te worden gerealiseerd op het niveau van de individuele ouders. Soms blijkt in groep 3, 4 dat ouders er in de basis niet mee in aanraking zijn geweest: *"Ik begreep van de leerkrachten in groep 4, die wilden aanhaken op het programma, dat een hele groep ouders er niets van begreep. Die hadden het blijkbaar helemaal niet mee gekregen"* (directeur).
*Scholen die al langer werken met Thuis in Taal hebben veel 'te brengen' in de bovenschoolse leernetwerken, maar weinig te halen: *"Het is natuurlijk leuk om wat in te brengen, maar je wilt er ook wel weer wat uit halen"* (directeur).

Thuis in Taal is een gedegen, intensief programma: *"Dat maakt het kwetsbaar voor verandering van personeel en koerswijzigingen door de directie"* (beleidsambtenaar).

I Toekomst

De gemeente heeft de intentie om TiT te continueren. Dat kan tot op zekere hoogte: *"Je kunt als beleidsteam niet garanderen dat dat je het kunt blijven ondersteunen. Er zijn middelen toegezegd tot 2027. Daarna zijn de verkiezingen; die transities zijn wel spannend"* (beleidsambtenaar).
Ook wordt versterkt ingezet op verdere ontwikkeling en uitrol van het thuisprogramma van Thuis in Taal. De gemeente ondersteunt de aanpak vooral financieel en in de voorwaardensfeer. De bedoeling is om vanaf 2025 de subsidie voor de aanpak TinT uit te breiden.
Ook voor de geïnterviewde scholen geldt dat ze in principe doorgaan met TinT. Volgens de medewerkers de scholen ondersteunt de directie de aanpak. Volgens de directeur van school X zal de school er zeker mee doorgaan zolang zij directeur is: *"Thuis in Taal zit in ons DNA"* (directeur). Al kent ze wel scholen waar met het vertrek van de directeur ook TinT verdwijnt. Onvoorstelbaar noemt ze dit. *"Als je nu ziet wat een investering het is. Het kan toch niet waar zijn dat het met het vertrek van 1 persoon ophoudt"* (directeur). Een bevorderende factor voor het voortbestaan is volgens haar dat ook de grote kinderopvangorganisaties met een vve-aanbod in Rotterdam werken met TinT.

J Bekendheid met en impact van onderdelen GKA

Innovatiekringen schoolleiders en beleidsmedewerkers
Twee respondenten in Rotterdam nemen deel aan de innovatiekring. Volgens hen is het nuttig, bijvoorbeeld om te zien wat er in andere gemeentes speelt en voor het uitbreiden van het

netwerk (beleidsambtenaar gemeente) en vanwege de mogelijkheid om ideeën op te doen en zelf een bijdragen te leveren aan het verspreiden van de methodiek (directeur basisschool).

Webinars
Hoewel de implementatie in Rotterdam al ver gevorderd is, is het ook daar in de betrokken scholen en organisaties (nog) geen gewoonte om de webinars standaard te volgen. "*Het is nog niet heel gewoon, dat mensen daar naar kijken. Dat zit nog niet helemaal in de genen"* (directeur basisschool). Volgens haar zou het helpen als er een linkje in de mail zou komen op het moment dat er een nieuw webinar verschijnt. Ook de beleidsambtenaar brengt de zichtbaarheid ter sprake. Volgens haar helpt het al dat de filmpjes nu op YouTube staan. Maar ze kan zich voorstellen dat het zou helpen als mensen er bijvoorbeeld via een berichtje attent op worden gemaakt. Inhoudelijk hebben de webinars volgens betrokkenen nut: *"Ik denk dat het goed is dat er op deze manier verdieping plaatsvindt. Dus dat het in die zin een bijdrage levert dat je weer even scherp hebt van oh ja over dit onderdeel weet ik nu meer"* (beleidsambtenaar gemeente).
Op de betrokken school werken ze al lang met TinT. Ze zouden meer verdieping willen.

Magazine
Het wordt op één van de basisscholen gelezen en gebruikt. *"Sowieso is het inspirerend. En in het laatste magazine stond een artikel over andere thuistalen. Daar zaten ook stellingkaarten in. Die hebben we in het team gebruikt en ingezet. En zo'n magazine... kijk je hebt natuurlijk heel veel boeken die schrijven over taalontwikkeling. Maar een boek is gelijk heel uitgebreid, terwijl soms even een kort artikel de collega's inspiratie geeft. Het is bovendien fysiek, het is iets dat je vastpakt. Het ligt bij wijze van spreken ook thuis in de tijdschriftenbak. Daarmee is het toch toegankelijker dan dat je naar internet moet voor een filmpje"* (directeur basisschool).

Inspiratiefestival
Alle respondenten kennen het inspiratiefestival uit eigen ervaring. Sommigen hebben er ook, bijvoorbeeld via een workshop of presentatie, aan bijgedragen: *"Wanneer de agenda's het toelaten, gaan we erheen. Inspiratie opdoen, ideeën uitwisselen, lekker eten"* (ib'er basisschool). Men ziet de waarde van kennis opdoen uit de workshops en uit het gepresenteerde onderzoek. *"Het is goed om weer passie te krijgen"* (leerkracht groep 1 / 2). Deze leerkracht geeft aan dat ze naar aanleiding van een van de workshops met hun eigen logopedist gaan kijken welke rol de logopedie kan spelen in de taalaanpak. Volgens de beleidsambtenaar van de gemeente is vaak niet precies aan te geven wat je ervan leert. De opbrengst zit hem waarschijnlijk vooral in het elkaar ontmoeten: *"Ik denk vooral om elkaar te ontmoeten. Merken dat je met zijn allen ergens voor staat. Ik zie vooral indirecte winst van zo'n festival. Uitstralen dat dit niet de zoveelste interventie is op het gebied van ouderbetrokkenheid. Het overstijgt je dagelijks werk. Je wordt samen een soort gemeenschap, een beweging. Al is dat misschien ook weer een beetje te zwaar. Ik moet het ook weer niet groter maken dan het is. Maar het levert een bijdrage aan de indirecte verbinding denk ik. Dus daarom vind ik dat festival zo belangrijk".*

4.2 Groepsgesprek met vijf procesbegeleiders

Inleiding
In een groepsinterview spraken we vijf procesbegeleiders die bij Thuis in Taal betrokken zijn in de vijf geselecteerde gemeenten. Leidend waren de volgende interviewtopics, die grotendeels overeen komen met de vragen aan de betrokkenen in de gemeenten.

A - Ervaringen met en aanpak van de invoering en begeleiding
B - Opbrengsten, veranderingen in visie en handelen
C - Bevorderende en belemmerende factoren
D - Gebruik van en impact van de onderdelen GKA

Hieronder vatten we de informatie uit het gesprek samen aan de hand van deze rubrieken.

A Implementatie van het programma: hoe pakken de procesbegeleiders de begeleiding/invoering aan en wat komen ze tegen?

Globaal zijn er volgens de procesbegeleiders drie fasen van belang bij de invoering. Eerst de fase van bewustwording, daarna het uitvoeren van de ouder-kind-activiteiten en vervolgens de borging.
Voor de eerste fase, bewustwording, moet veel tijd worden ingeruimd. Het gaat om het creëren van inzicht in wat de aanpak inhoudt. Een onderdeel hiervan is duidelijkheid geven in waar het om gaat bij een 'wederkerige relatie'. Onderwijsprofessionals zijn gewend dat er iemand komt vertellen hoe ze het moeten doen. Maar bij deze aanpak gaat het erom dat ze zelf actief aan de slag gaan. Dat wordt vaak pas 'werkende weg' duidelijk. Het gaat ook om hun eigen inbreng. Dat besef komt niet altijd meteen. Verschillende procesbegeleiders beschrijven hoe ze dit proces ondersteunen:

"Je moet ze als het ware loswrikken om ze in beweging te krijgen en te ervoor te zorgen dat ze hun kennis en ervaring gaan inzetten. Je moet het 'samen onderzoekend leren' en 'samen creëren' in werking zetten. Het duurt vaak een jaar voordat het kwartje gevallen is" (procesbegeleider).
"Soms moet je als trainer dan maar gewoon aan de gang gaan en kijken wat er gebeurt. Vaak gaat het goed en dan verdwijnt ook langzamerhand de onzekerheid" (procesbegeleider).

"In de praktijk blijkt dat professionals vast zitten in bepaalde patronen en bepaalde verwachtingen hebben van een training. Dat heeft

misschien ook te maken met het begrip 'trainer'. Misschien kun je beter spreken over 'procesbegeleider'" (procesbegeleider). [26] *"Maar het blijft balanceren en uitleggen wat de rol van de trainer is. Want het moet voor de professionals duidelijk worden dat we hun expertise nodig hebben om de aanpak in de praktijk vorm te kunnen geven"* (procesbegeleider).

Ook de begeleiding van het bedenken van activiteiten voor de ouders is maatwerk en kost tijd. De procesbegeleiders vinden het opvallend dat professionals vaak denken dat het groot moet zijn. *"Ze denken dan dat het gaat om tentoonstellingen maken, met kunst aan de slag gaan of zoiets. Het kost even tijd voordat ze zich realiseren dat het om kleine activiteiten gaat, memory, samen een boekje lezen"* (procesbegeleider). Ze kiezen er dan ook vaak voor om bewust klein te beginnen, bijvoorbeeld met het bedenken van een activiteit voor één ouder. *"Ik vraag bijvoorbeeld: welke ouder heb jij op de groep waarvan jij inschat dat die de minste mogelijkheden heeft om goed met het kind te communiceren"* (procesbegeleider). Vandaaruit bereiden ze dan stapsgewijs een activiteit voor. Sommige procesbegeleiders voeren de activiteiten vervolgens samen met de leerkracht uit. *"Het klein maken is de sleutel tot succes, om het voor leerkrachten en pm'ers behapbaar te maken"* (procesbegeleider). Belangrijk is ook dat pm'ers en leerkrachten gaan beseffen dat het er niet om gaat hoe geweldig de activiteit is, maar dat het gaat om het op gang brengen van de interactie tussen ouder en kind. Ook in het modellen op de groepen wordt het wederkerigheidsprincipe gehanteerd. Dit gebeurt in de vorm van co-coaching, wat inhoudt dat de procesbegeleider niet uitsluitend voordoet of observeert, maar dat procesbegeleider en leerkracht samen uitvoeren. *"Ik doe altijd mee. Als je zou observeren dan krijg je zo'n situatie van 'ik kijk of jij het goed doet'. Ik doe dus mee en doe het*

26 Die term wordt dus inmiddels gebruikt.

op mijn eigen manier, de pm'er of leerkracht doet het op haar eigen manier. Daarna praten we erover: wat heb jij bij mij gezien en wat heb ik bij jou gezien?" (procesbegeleider).
Volgens de procesbegeleiders moeten pm'ers en leerkrachten routine krijgen in het aanbod en de begeleiding tijdens de ouderinloop. Sommigen zijn creatief en bedenken hun aanbod zelf, anderen hebben meer begeleiding nodig.
Er wordt ook wel gevraagd om een overzicht van voorbeeld-activiteiten of een databank. In principe moet de school/instelling deze zelf opzetten, het is niet de bedoeling dat de procesbegeleider dit materiaal kant en klaar aanlevert.
Uit het gesprek met de procesbegeleiders komt naar voren dat pm'ers en leerkrachten het moeilijk vinden om ouders met een andere taalachtergrond aan te spreken en in de activiteiten te betrekken. Als procesbegeleider moet je dit erkennen en samen werken aan een oplossing. Die zit hem volgens sommigen vooral in het voordoen: *"Gewoon maar aan de slag gaan. De onzekerheid kan worden weggenomen door als professional vóór te doen samen met het kind, en zo de ouders te modellen. En dan, als de ouder het overneemt, gewoon een duim omhoog, of een complimentje. De ouder hoort best of het met een goede intentie gezegd wordt"* (procesbegeleider).

Eén van de procesbegeleiders vat de rol die ze als procesbegeleider hebben als volgt samen: "Je speelt eigenlijk vier rollen: 1) aanjagen, zorgen dat het in beweging blijft; 2) faciliteren; zorgen dat ze kunnen doen wat ze doen; 3) kennis overdragen, ook ervaring vanuit andere locaties; 4) co-coachen, zorgen voor de uitvoering op de groep, modellen.

De procesbegeleiders hebben ook een rol in de leerteams. Idealiter zijn die duidelijk gestructureerd en afgestemd op de locatie, met het eigen team of afgevaardigden uit meerdere teams. Als het goed is komt er in de leerteams naar voren wat ze verder willen

onderzoeken in de praktijk. De bedoeling is om hierbij ter onderbouwing literatuur te zoeken, die, vanuit de wederkerigheidsgedachte, niet alleen afkomstig van de procesbegeleider, maar ook van de leerkrachten. Dit laatste, zo ervaren de procesbegeleiders, lukt vrijwel niet in de praktijk.

B Opbrengsten, veranderingen in visie en handelen

Voorheen werd vooral contact met ouders opgenomen op het moment dat er een zorg was. Nu is contact ook gericht op het onderhouden van een goede relatie met de ouder. Volgens een procesbegeleider is een goede balans tussen ouders waar meer en ouders waar minder zorgen over zijn belangrijk bij de uitvoering. *"Want anders ga je een groep apart zetten en jaag je uiteindelijk de ouders weg"* (procesbegeleider).

Andere voorbeelden zijn:

"De toon verandert van: ik ga de ouder aanspreken' naar 'ik ga het gesprek aan met de ouders'" (procesbegeleider).
"Een leerkracht zei: ik heb echt mezelf gezien. Ik zat altijd met het vingertje van mama, jij moet zus, mama, jij moet zo. Dat wijzende vingertje, dat heb ik afgeleerd. Ik ben echt anders gaan kijken, gelijkwaardiger met ouders. Niet steeds het wijzende vingertje opheffen. Ik heb nu veel meer begrip voor dat er redenen zijn waarom een moeder bijvoorbeeld niet om half negen op school is. Dat is bijvoorbeeld omdat ze ook nog andere ballen In de lucht moet houden en het alleen moet doen. Ik ben me veel meer gaan verdiepen in de ouder en daarmee ben ik mijn, nou ja, superieure houding af gaan leren" (procesbegeleider).
"In het begin denken ze: waarom doet die ouder eigenlijk niet wat ik wil? Als ze dan echt in gesprek zijn geweest komen er wel eens verhalen boven tafel waardoor ze met andere ogen naar die ouder gaan kijken. Dat is wel heel mooi om te zien. Dan ontstaat er meer, ja gelijkwaardigheid zou ik bijna zeggen. En je ziet ook aan de ouder dat

er een bepaalde druk verdwijnt dat het contact makkelijker gaat tussen leerkracht en ouder" (procesbegeleider).
Volgens de procesbegeleiders zie je bij leerkrachten bij wie het goed gaat een verandering. Eerst is het *"'Wat gaat er allemaal niet' en dan 'wat doet de ouder wel, wat gaat er goed'"* (procesbegeleider).
Leerkrachten lijken omarmd te hebben dat ze ouders nodig hebben. *"Ze blijven het gesprek aangaan omdat ze de ouders nodig hebben voor de ontwikkeling van het kind"* (procesbegeleider).
Naarmate er langer met de aanpak wordt gewerkt, wordt het een gewoonte, dat ouders naar de ouder-kind-activiteiten komen. Dat gebeurt lang nog niet op alle locaties *"Maar het is wel waar je naartoe kunt gaan als je eenmaal ouders binnen hebt"* (procesbegeleider).

C Bevorderende en belemmerende factoren

Bevorderende factoren:
*Soms komen de procesbegeleiders op locaties waar (een deel van) het team zich al bewust is van het belang van het werken met ouders, of waar al sprake is van een 'lerende organisatie'. Die locaties zijn al ontvankelijker. *"Daar is minder tijd nodig om de neuzen dezelfde kant op te krijgen"* (procesbegeleider).
*Steeds beseffen dat het draait om de relatie. *"Het magische woord blijft de relatie. Als je samenwerkt, dan moet je een persoonlijke relatie opbouwen, dus daar begint het allemaal mee, zowel voor ons als trainer met die professional, als voor de professional met die ouder, als de ouder met het kind"* (procesbegeleider). *"Als het lukt om een relatie op te bouwen, lukt het om iets in gang te zetten. Lukt dat niet, dan wordt het een stug proces"* (procesbegeleider).
*Het werkt bevorderend als professionals (in)zien dat ze het verschil kunnen maken. *"Daar is voor nodig dat ze weten hoe het werkt, welke visie en missie erachter zit"* (procesbegeleider).
Vandaar het belang van een combinatie van trainingsonderdelen, inzetten op kennis, houdings- en gedragsverandering. Binnen de

locaties werkt het bevorderend als er een aanspreekpunt of kartrekker is. *"Iemand die bij een groep binnenloopt en vraagt hoe het de ouderinloop gegaan is"* (procesbegeleider).
*Voldoende tijd om een persoonlijke relatie op te bouwen met de professionals die je als procesbegeleider begeleidt.
*De materialen die vanuit TinT inmiddels beschikbaar zijn, bijvoorbeeld voorbeeldfilmpjes. *"Omdat pm'ers en leerkrachten daar vaak zelf niet aan denken of niet weten dat ze er zijn, helpt het als de trainer het passende beeldfragment aanbiedt"* (procesbegeleider).
*Faciliteiten om elkaar als procesbegeleiders te ontmoeten.
*Er is onderlinge kennisuitwisseling tussen de procesbegeleiders, behalve via de Thuis-in-Taal-professionaliseringsbijeenkomsten, ook via bijvoorbeeld een WhatsAppgroep, waarin artikelen en informatie worden gedeeld. *"We vinden met elkaar uit wat werkt"* (procesbegeleider).
*Het samenwerken in duo's.
*Er is behoefte verbinding te houden met Martine van der Pluijm, om door te nemen wat ze doen, of dit nog wel aansluit bij de bedoelingen en de praktijk en nieuwe kennis op te doen.
*Als er samenwerking is met de 'top' (de gemeente en de directie van de school/het management van de kinderopvang), om de medewerkers te motiveren.
*Het lukt niet altijd om alle pm'ers of leerkrachten even intensief te begeleiden. Daarom kiezen ze vaak twee 'trekkers' uit, die de overige teamleden kunnen begeleiden.

Belemmerende factoren
*In gemeenten waar de beslissing om met Thuis in Taal te gaan werken een top-down beslissing is, krijgt de procesbegeleider moeilijk voet aan de grond op de werkvloer. In eerste instantie zien de professionals TinT als iets dat erbij komt, omdat leerkrachten en pm'ers het dan nog niet zien als een geïntegreerd onderdeel van hun aanpak.

*Teveel fysieke (reis)afstand tussen procesbegeleider en locatie. Wanneer de reisafstand groot is, kan de procesbegeleider te weinig feeling houden met de ontwikkeling va de aanpak. Een te grote afstand was een reden voor Thuis in Taal/Actief Ouderschap om te gaan zoeken naar procesbegeleiders in de omgeving van de deelnemende gemeenten.

D Gebruik van en impact van de verschillende onderdelen van de GKA

De procesbegeleiders benoemen het belang van de verschillende trainingsonderdelen. Er wordt ingezet op verschillende aspecten: het relationele, de bewustwording en de kennis. De kennis moet volgens hen niet worden onderschat. Zo zijn er de webinars, bijvoorbeeld de aflevering over meertaligheid. Die bevat veel kennis over het belang van de eigen taal voor de taalontwikkeling. Hun indruk is dat die informatie vaak een eyeopener is.
Ook praktische zaken zijn bevorderend, zoals vertaalapps, die korte gesprekjes tussen mensen met verschillende taalachtergronden mogelijk maken.

4.3 Conclusies

Bekendheid en gebruik van de onderdelen van de GKA

Om de vraag te beantwoorden in welke mate de onderdelen van de GKA Agenda Taal & Ouders bijdragen aan een visieomslag op het samenwerken met ouders aan taal bij de deelnemers, vatten we samen wat er vanuit de interviews over de verschillende onderdelen naar voren is gekomen.

Ondersteuning in de verkenningsfase
Van de vijf gemeenten hebben er drie gebruik gemaakt van het budget ‘Verkenningsfase Taal & Ouders’, namelijk Bodegraven-Reeuwijk, Harderwijk en Tiel. Voor Woensdrecht en Rotterdam was het niet aan de orde, omdat zij al vóór het functioneren van

het ondersteuningstraject waren gestart. Onderdelen van de verkenningsfase zijn het inspireren en informeren van lokale partners, kinderopvangorganisaties en scholen, met als belangrijk onderdeel uitleg geven over de aanpak en betrokkenen enthousiasmeren. Verder is er begeleiding bij het opzetten van een lokale projectgroep en het ontwikkelen van een gezamenlijk startplan. In Bodegraven-Reeuwijk, Harderwijk en Tiel hebben er oriënterende gesprekken plaatsgevonden, is een lokale projectgroep opgericht en zijn in alle gemeenten startbijeenkomsten met Actief Ouderschap georganiseerd. In Tiel is er een startbijeenkomst geweest met vooral medewerkers uit de kinderopvang. Vandaaruit is een stuurgroep geformeerd. Hoewel de geïnterviewden de onderdelen niet allemaal even scherp voor ogen hebben, omdat ze er vanuit hun positie niet of zijdelings bij betrokken zijn, hebben we de indruk dat de verkenningsfase een belangrijke basis vormt voor het aanjagen van nieuwe gemeenten en een goede start.

Innovatiekringen voor schoolleiders en beleidsmedewerkers
Afgaand op de interviews hebben betrokkenen in Woensdrecht, Rotterdam meermaals deelgenomen aan een innovatiekring. In Woensdrecht wordt toegewerkt naar een gemeentelijk convenant rondom de aanpak Thuis in Taal. Ook in Rotterdam vinden betrokkenen het nuttig. Via de innovatiekring wordt kennis gedeeld en brengen ze hun ervaringen in. Een ervaren schoolleider in Rotterdam neemt voornamelijk deel om schoolleiders in andere gemeenten te helpen en inspireren. Ook is het nuttig om te zien wat er in andere gemeenten speelt. Concreet vroeg de beleidsambtenaar bijvoorbeeld hulp bij het voorbereiden van de gemeentelijke subsidieverlening. In Harderwijk heeft een beleidsmedewerker één maal deelgenomen aan een innovatiekring. Ook die vond de innovatiekring nuttig om kennis op te doen over hoe de aanpak (financieel) geregeld is in andere gemeenten.

Webinars
Via Thuis in Taal/de GKA worden webinars aangeboden over uiteenlopende thema's als 'kansengelijkheid in het onderwijs' en 'de kracht van spel'. De webinars genieten (nog) niet in elke gemeente bekendheid. En als men wel weet van het bestaan, wordt er niet zeer frequent naar gekeken. Als belangrijkste reden wordt tijdgebrek genoemd, met name binnen de kinderopvang. Ook zeggen sommigen de filmpjes (ondanks de actieve verspreiding en het feit dat ze op YouTube staan) niet te kunnen vinden.

Magazine
Het magazine bevat onder andere kennis uit onderzoek, voorbeelden van praktijk -en beleidsontwikkeling op een school en praktische handvatten voor ouder-kind activiteiten.
Een voorbeeld van een praktisch handvat is het 'dilemmaspel', dat als doel heeft gesprekken tussen deelnemers op gang te brengen over kwesties die te maken hebben met diversiteit en inclusie en hen te helpen verschillende perspectieven en standpunten beter te begrijpen. Binnen de looptijd van de GKA Taal & Ouders zijn twee edities uitgekomen, vlak vóór het begin van het schooljaar. Het magazine wordt zowel fysiek als digitaal verspreid in de deelnemende gemeenten. Bij de meeste geïnterviewden is het magazine bekend. Het merendeel heeft het magazine niet ingezien. Degenen die het kennen en lezen, vinden het echter inspirerend. Sommigen noemen dat ze er zelf aan hebben meegewerkt, of dat ze er een activiteit aan hebben ontleend, met als concreet voorbeeld het Dilemmaspel.

Inspiratiefestival
Bij het inspiratiefestival gaat het om jaarlijkse fysieke bijeenkomsten waarvoor alle betrokkenen worden uitgenodigd. Dit festival vond zowel in 2023 als 2024 plaats op de Hogeschool Rotterdam.

In drie gemeenten hebben enkele professionals het inspiratiefestival bezocht. In twee gemeenten vinden betrokkenen de reisafstand een drempel om erheen te gaan. Ze zouden misschien wel gaan als het dichter in de buurt georganiseerd werd. De professionals die aan het inspiratiefestival hebben deelgenomen, zijn hier positief over. Uit het inspiratiefestival zijn bovendien enkele concrete acties voortgekomen. Een voorbeeld naar aanleiding van een workshopbezoek is dat een deelnemer contact zocht met de logopedist in de eigen organisatie, om te bekijken op welke manier deze een rol kan krijgen in de taalaanpak. Een andere deelnemer deed voor haar eigen gemeente relevante inzichten op naar aanleiding van de workshop over 'borging', tijdens de tweede editie.
Een belangrijke functie van het inspiratiefestival is volgens sommigen vooral de indirecte opbrengst: 'het elkaar ontmoeten', 'merken dat je met zijn allen ergens voor staat', 'de indirecte verbinding'.
Op basis van de informatie over de bekendheid met de verschillende onderdelen concluderen we dat deze (in combinatie) een waardevolle ondersteuning (kunnen) bieden bij de invoering van de aanpak.

Belangrijkste inzichten wat betreft visieomslag

*Wanneer deelnemers aangaven nieuwe inzichten te hebben opgedaan, of van visie veranderd te zijn, dan koppelden zij dit aan inhoudelijke onderdelen binnen de aanpak en niet direct aan één van de onderdelen van de GKA Agenda Taal & Ouders. Deelnemers hebben verschillende nieuwe inzichten opgedaan door op school of in de kinderopvang te werken met de aanpak, of door de aanpak te faciliteren vanuit de gemeenten, waaronder:
*Het stimuleren van ouderbetrokkenheid en taal is belangrijk voor álle gezinnen, niet alleen voor een kleine groep, bijvoorbeeld gezinnen met een andere thuistaal of gezinnen met een lager inkomen.

*Het is belangrijk dát er gesproken wordt met het kind, en het is dus niet erg als er tijdens de ouder-kind-activiteiten in de thuistaal gesproken wordt. De thuistaal wordt dus in toenemende mate toegestaan of zelfs aangemoedigd op school en de kinderopvang.
*De ouder-kind-activiteiten gaan niet ten koste van de lestijd, maar zijn een waardevol onderdeel van de lestijd. Bovendien kan de geïnvesteerde tijd ook kostenbesparend werken doordat je ouders vaker laagdrempelig spreekt en dus al vroeg kleine of 'moeilijkere' zaken kunt aankaarten.
*Het belang van goede borging, al zo vroeg mogelijk, is door verschillende gemeenten benoemd. Verschillende gemeenten hebben hier al actie op ondernomen.

Impact van het traject op het handelen van de professionals

Er zijn grote verschillen tussen de onderzochte gemeenten. In Bodegraven-Reeuwijk is men pas net begonnen en bij stap 1 van de aanpak. In Rotterdam is men al zo'n tien jaar bezig. Hier zien ze onder meer de volgende opbrengsten:
*Het zit in het DNA van een school in Rotterdam. Borging is bewerkstelligd, in ieder geval met de huidige directie.
*De kijk op het programma is in scholen in Rotterdam anders dan op plekken waar men korter bezig is.
*De ouder-kind- activiteiten worden anders ingezet. De focus ligt niet alleen op het binnenkrijgen van ouders in de school (waar de focus nog op lijkt te liggen bij beginnende gemeenten) en op meer taalinput vanuit de ouder (kwantiteit), maar ook op het bewust inzetten van bepaalde activiteiten om de kwaliteit van interactie tussen ouder en kind te bevorderen.
*Er wordt bewuster gewerkt met de inhoud van de activiteiten tijdens de ouder-kind-bijeenkomsten.

Belemmerende en bevorderende factoren

*Bottom-up werkt beter dan top-down/van bovenaf opgelegd. Dit

zorgt voor een moeizame start van de aanpak.
*Dat de aanpak gekenmerkt wordt door maatwerk. Zo werden de bovenschoolse leerkringen in enkele gemeenten als onvoldoende nuttig ervaren (tijdsinvestering te hoog ten opzichte van de opbrengsten). Kinderopvangorganisaties en basisscholen kampen namelijk met verschillende uitdagingen, leeftijden, werkomstandigheden etc. Wanneer dit kenbaar werd gemaakt, werd hiernaar geluisterd, en werd het programma aangepast, bijvoorbeeld door het omvormen van gezamenlijke naar aparte leerkringen voor kinderopvanglocaties en scholen.
*Daar waar de aanpak te traag van start ging waren de verwachtingen van de aanpak na een jaar getemperd. Het kost dan moeite om de aanpak weer vlot te trekken.
*Het werkt bevorderend als een procesbegeleider in de buurt van de uitvoerende locaties woont en regelmatig op de werkvloer komt.

5 Conclusies en aanbevelingen

5. 1 Inleiding

Bij de start van dit onderzoek waren 12 gemeenten actief bezig met invoeren van de aanpak Thuis in Taal, als onderdeel van de Landelijke GKA Agenda Taal & Ouders. Het doel van de Landelijke GKA Agenda Taal & Ouders is om enerzijds de samenwerking met ouders ten behoeve van de taalontwikkeling van een kind lokaal te versterken, en anderzijds ook op landelijk niveau een visieomslag op het thema te bewerkstelligen en duurzame praktijkverandering te stimuleren. Hiertoe wordt samen met verschillende (voor)scholen beleidsadviseurs, procesbegeleiders, onderzoekers en andere (onderwijs)professionals een netwerk opgebouwd om met elkaar kennis te delen en op te bouwen over het samenwerken met ouders aan taal volgens de aanpak Thuis in Taal.

Het ministerie van OCW wil graag meer inzicht in de impact van de verschillende onderdelen die voor de verspreiding van het thema Taal & Ouders via de Landelijke Agenda worden ingezet, namelijk: een zogenoemde verkenningsfase, om beginnende gemeenten te informeren en inspireren, en te helpen bij de opzet van een lokale ondersteuningsstructuur; de Thuis in Taal training voor professionals (pm'ers en leerkrachten van de kleutergroepen); innovatiekringen voor schoolleiders en beleidsmedewerkers van gemeenten (gericht op onderlinge uitwisseling); webinars met informatie over inhoudelijke thema's als 'kansengelijkheid in het

onderwijs' en 'de kracht van spel'; een jaarlijks magazine en een inspiratiefestival.

Onderzoeksvragen
De centrale onderzoeksvraag is:
In welke mate dragen verschillende onderdelen van de GKA Agenda Taal & Ouders bij aan een visieomslag op het samenwerken met ouders aan taal, bij de deelnemers (pm'ers/leerkrachten, schoolleiders, beleidsmakers van deelnemende gemeenten, procesbegeleiders)?

Deelvragen zijn:
1. Op welke manier geldt deze mate van impact en waarom in deze mate?
2. Vindt op deze wijze ook een verandering plaats in het professionele handelen van de deelnemers?
3. Wat is het effect van deze lerende aanpak en kennisdeling op de professionals in de praktijk?

Aanpak
Ter beantwoording van de onderzoeksvragen zijn de volgende onderzoeksactiviteiten uitgevoerd:
- Deskresearch waarin de bij de aanpak behorende materialen en documenten zijn bestudeerd om greep te krijgen op de aanpak, als basis voor de bevraging en de instrumentconstructie;
- Gesprekken met het projectteam, om aanvullend inzicht te krijgen in de aanpak de wijze van verspreiding;
- Observaties tijdens het inspiratiefestival en het verzamelen van deelnemers-feedback op basis van een vragenlijst, met als doel om de impact op kennis vaardigheden en opvattingen van deelnemers te onderzoeken;
- Groepsgesprekken in vijf gemeenten, resulterend in casebeschrijvingen. Het doel van de casestudies was om de

impact van de verschillende onderdelen van de Gelijke Kansen Alliantie in kaart te brengen op basis van gesprekken met verschillende betrokken. Per gemeente werden drie gesprekken gevoerd, één met enkele leerkrachten en/of pedagogisch medewerkers (pm'ers) die werken met Thuis in Taal, één met een directielid van een school en/of het management van een betrokken kinderopvangorganisatie en één met enkele stuurgroep-leden en de beleidsmedewerker van de gemeente die betrokken is bij Thuis in Taal;
- Een groepsgesprek met vijf bij deze gemeenten betrokken procesbegeleiders, met als doel in kaart brengen hoe zij de professionals in de onderwijspraktijk ondersteunen bij het leren werken met Thuis in Taal.

De gemeenten en daarbinnen de respondenten zijn geselecteerd en aangedragen door de projectleider Landelijke GKA Agenda Taal & Ouders en medewerkers van Actief Ouderschap.

5.2 Samenvatting resultaten

We lopen de verschillende onderdelen van de GKA Agenda Taal & Ouders langs en stippen samenvattend aan welke aanwijzingen er zijn voor impact van het betreffende onderdeel.

5.2.1 Impact van de verschillende onderdelen

Verkenningsfase en trainingstraject
Nieuwe gemeenten kunnen gebruik maken van budget voor de 'Verkenningsfase Taal & Ouders' die ervoor moet zorgen dat de aanpak op gemeentelijk niveau goed wordt opgezet. Deze fase is gericht op informeren en inspireren van betrokkenen, ondersteunen bij het opzetten van een lokale projectgroep en ontwikkelen van een gezamenlijk startplan. In de casestudies bleken drie van de vijf gemeenten gebruik te hebben gemaakt van

de verkenningsfase. De andere twee waren hiervóór al bezig met Thuis in Taal. Van de geïnterviewden die op de hoogte waren van het verkenningstraject hoorden we terug dat deze fase helpt voor het verkrijgen van draagvlak en bijdraagt aan het opzetten van een structuur, zoals de vorming van een stuurgroep en als basis voor het startplan.

Innovatiekring
Sommige vragenlijst-respondenten hebben ervaring met innovatiekringen. De reacties op de vraag wat deze opleveren zijn positief. Er komen zowel inhoudelijke onderwerpen aan de orde als informatie die betrekking heeft op implementatie, veranderprocessen, financiën en borging. Het is fijn om informatie met andere gemeenten uit te wisselen. In de cases troffen we drie gemeenten die bekend waren met de innovatiekring. Ook zij vinden het zinvol om met functiegenoten uit te wisselen en nuttige tips te krijgen. Een Rotterdamse schooldirecteur met veel ervaring met Thuis in Taal vindt het leuk om binnen de innovatiekring kennis te delen en bij te dragen aan de verspreiding van de aanpak.

Webinars
Veel respondenten aan de via het inspiratiefestival verspreidde vragenlijsten (33 van de 80) zijn bekend met de webinars. Uit de antwoorden op de open vragen komt naar voren dat men vaak al veel kennis over het thema taal en ouders heeft. Niettemin worden er veel voorbeelden gegeven van opgedane inzichten, zoals het belang van huisbezoeken of hoe je als volwassene het spel van kinderen kunt verrijken. Daarnaast noemt men webinars inspirerend en een stimulans om kennis met anderen te delen. Uit de casestudies komt de invloed van webinars wat minder sterk naar voren. Degenen die ermee bekend zijn geven, in lijn met de antwoorden uit de vragenlijst, aan dat de webinars ondersteunend zijn en vooral een functie hebben in de gemeenschappelijke

kennisdeling. Als iemand binnen het project het webinar actief onder de aandacht brengt, stimuleert dit tot kijken. De procesbegeleiders gebruiken de webinars binnen hun training, voor de overdracht van kennis, bijvoorbeeld over meertaligheid en het belang van de eigen taal voor de taalontwikkeling. Hun indruk is dat de informatie uit de webinars vaak een eyeopener is.

Magazine
Ongeveer een kwart van de vragenlijstrespondenten was bekend met het magazine, dat sinds de start van de landelijke agenda twee keer is verschenen. Inhoudelijk is er een balans tussen inspiratie, kennis uit onderzoek en praktische handvatten voor ouder-kind-activiteiten, met voorbeelden van praktijk -en beleidsontwikkeling. Wat men opsteekt en meeneemt van het magazine varieert dan ook. Sommigen benoemen de concrete voorbeelden en handvatten voor toepassing in de praktijk. Hierbij werden bijvoorbeeld de discussiekaarten (het dilemmaspel) genoemd om gesprekken met collega's op gang te brengen. Anderen noemen de theorie en de wetenschappelijke onderbouwing. Het mooie aan het magazine is volgens sommigen dat het tastbaar en zichtbaar is en daardoor uitnodigt om vaker in te kijken en door te bladeren.

Inspiratiefestival
Het inspiratiefestival 2024 trok 160 deelnemers en af te meten aan de antwoorden in de vragenlijst levert het bezoek aan het festival de deelnemers veel op, aan kennis en inzichten, zowel inhoudelijk, over het onderwerp, als over de invoering van de aanpak Thuis in Taal. Het festival inspireert en motiveert om verdere stappen te zetten in de eigen praktijk en werkomgeving. Er worden praktische voornemens en acties genoteerd, zoals (meer) huisbezoeken afleggen, meer doen-alsof-spel uitvoeren, nadere afspraken maken (bijvoorbeeld over wanneer kinderen hun thuistaal mogen spreken), boeken in de thuistalen aanschaffen, op zoek gaan naar nieuwe manieren om ouders laagdrempelig in

activiteiten te betrekken. Sommigen hebben het inzicht gekregen dat het gaat om kleine stapjes, het hoeft niet gelijk 'groots en meeslepend' te zijn. Veelvuldig wordt het belang van elkaar ontmoeten genoemd. Ook uit de observaties door de onderzoekers tijdens het festival blijkt dat de gelegenheden die er zijn, bijvoorbeeld tijdens de pauzes en de wisselingen tussen de programmaonderdelen door de deelnemers goed worden benut om elkaar (aan) te spreken.
Uit de casestudies kwam naar voren dat het festival bezocht wordt vanuit de gemeenten Rotterdam, Bodegraven-Reeuwijk en Woensdrecht, waar men het festival waardevol en inspirerend noemt. Vanuit de andere gemeenten werd het niet bezocht, vooral vanwege de reisafstand. We hoorden terug dat men misschien wel zou deelnemen als het dichter in de buurt was.

5.2.2 Bijdrage aan visieomslag, professioneel handelen en kennisdeling

De impact op de visieomslag, het professioneel handelen en de kennisdeling van ieder onderdeel afzonderlijk is lastig te wegen, waardoor het niet mogelijk is om van ieder onderdeel apart inzichtelijk te maken wat dit bijdraagt. Het karakter van de onderdelen verschilt, een verkenningsfase is intensiever en langduriger dan bijvoorbeeld een eenmalig magazine. De kracht zit hem waarschijnlijk juist in de integrale benadering, waarbinnen de verschillende onderdelen elkaar aanvullen en op elkaar inspelen en in de herhaling van de boodschap.
Samenvattend leveren de onderdelen tezamen en in combinatie het volgende op als het gaat om visieverandering, professioneel handelen en kennisdeling.

Visieverandering
Zowel uit de vragenlijst als uit de casestudies hebben we aanwijzingen dat de GKA-onderdelen bijdragen aan visieverandering ten aanzien van ouders en taalontwikkeling. Op

het niveau van de praktijk (management scholen en kinderopvangorganisaties, en pm'ers en leerkrachten) is er een brede waaier aan voorbeelden van inzichten die men heeft opgedaan. Dat betreft bijvoorbeeld het gebruik van thuistalen. Men ziet het belang in van het feit dàt er gesproken wordt met het kind en dat het dus juist goed is als er in de thuistaal gesproken wordt. De thuistaal wordt in toenemende mate toegestaan of zelfs aangemoedigd, omdat men inziet dat het voor de taalontwikkeling van een kind belangrijk is om hier de ouders bij te betrekken. En dat kan alleen als er oog is voor eigen talen. Meertaligheid en diversiteit worden niet (meer) gezien als probleem maar als een rijkdom. Ook respect voor ouders komt naar voren: de professional is niet degene die het beter weet, maar is medeopvoeder naast de ouder. Ze handelen samen in het belang van het kind en trekken samen op om de taalontwikkeling van het kind te stimuleren. Hier is voor nodig dat ouders worden benaderd vanuit gelijkwaardigheid. Pm'ers en leerkrachten gaan zich als eerste stap meer verdiepen in de thuissituatie en wat de ouder (thuis) al met het kind doet. Dat levert volgens respondenten aanknopingspunten op voor het gesprek met de ouders. Genoemd wordt dat dit zorgt voor aansluiting bij de ouders; ouders voelen zich veilig en gezien. Verder ervaart men dat de ouder-kind-activiteiten niet ten koste gaan van, maar een waardevol onderdeel zijn van de lestijd. Het inzicht ontstaat dat de geïnvesteerde tijd ook kostenbesparend kan werken doordat je ouders vaker laagdrempelig spreekt en dus al vroeg kleine of 'moeilijkere' zaken kunt aankaarten. Ook wordt genoemd dat professionals meer zelfvertrouwen ontwikkelen in de omgang met de ouders, beter leren 'kijken en luisteren' en (hierdoor) ouders beter begrijpen.

Professioneel handelen

Als het gaat om de praktijk, het toepassen, zien we allerlei voorbeelden van voornemens, initiatieven en praktijken. Over het professioneel handelen komt bijvoorbeeld naar voren dat pm'ers

en leerkrachten makkelijker contact maken met ouders en méér ouders spreken. Het gaat ook over ándere onderwerpen: waar het contact met ouders voorheen vaak ontstond naar aanleiding van een zorg over het kind, worden nu ook gewone gesprekken gevoerd en benoemd wat er goed gaat. Ook neemt men zich voor om meer (of: weer) op huisbezoek te gaan, meer ouder-kind-activiteiten te organiseren en vaker doen-alsof-spel in te zetten. Wat minder (duidelijk) naar voren komt is de invloed van de aanpak op het handelen tijdens de ouder-kind-activiteiten op de groepen en het op gang brengen van interacties tussen ouders en kinderen. Met name uit het gesprek met de procesbegeleiders blijkt dat pm'ers en leerkrachten dit vaak moeilijk vinden, bijvoorbeeld omdat hun voorbeeldgedrag in de interacties met het kind bij ouders als te belerend over zou kunnen komen. Hierbij hebben ze baat bij ondersteuning, modellen en samenwerking binnen het team.

Opvallend was verder dat de impact op het professioneel handelen zich niet beperkt tot de scholen en de kinderopvang, maar ook buiten de school door samenwerkingspartners wordt ingezet. De aanpak werkt als cement dat losse initiatieven en activiteiten op gemeentelijk niveau, zoals de VoorleesExpress (verschillende gemeenten), de Gemeentelijke Gezinsaanpak Geletterdheid (Harderwijk), de bibliotheek en jeugdzorg (Bodegraven-Reeuwijk) kan verbinden. Daarnaast hoorden we terug dat er op verschillende scholen gewerkt wordt aan verspreiding van de aanpak naar hogere leerjaren, met als doel om op termijn door de hele school heen vanuit dezelfde visie met ouders te gaan samenwerken.

Lerende aanpak

Als het gaat om kennisdeling ervaren deelnemers het nut van (nieuwe) wetenschappelijke kennis die ten grondslag ligt aan Thuis in Taal en die bijvoorbeeld de basis vormt van de zeven stappen. Maar vanuit de 'theorie' kennis overdragen naar de (eigen) praktijk is een uitdaging. Gedegen training en begeleiding

van de professionals op de werkvloer is hierbij cruciaal. Zo kwam naar voren dat in het begin van het traject lang niet alle betrokkenen bekend zijn met de lerende aanpak. Volgens de procesbegeleiders moet er veel geïnvesteerd worden in de eerste fase, bewustwording, door het creëren van inzicht in wat de aanpak inhoudt en wat er nodig is voor het opbouwen van een wederkerige relatie. De procesbegeleiders onderscheiden verschillende rollen om de aanpak van de grond te krijgen: 1) aanjagen, zorgen dat het in beweging blijft; 2) faciliteren; zorgen dat professionals kunnen doen wat ze doen; 3) kennis overdragen; 4) co-coachen, zorgen voor de uitvoering op de groep, modellen. Zij ondersteunen ook bij de opzet van de leerkringen. Uit de interviews komt naar voren dat leerkringen een belangrijke impuls geven aan onderlinge kennisdeling tussen de professionals, en als ze goed lopen, als motiverend worden ervaren. Het delen van ervaringen via bovenschoolse leerkringen werd in enkele gemeenten gezien als tijdrovend en weinig effectief. Wanneer dit kenbaar werd gemaakt, werd hiernaar geluisterd, en werd het programma door de procesbegeleider aangepast, bijvoorbeeld door het omvormen van gezamenlijke naar aparte leerkringen voor kinderopvanglocaties en scholen.

5.3 Conclusies en aanbevelingen

Handhaaf de onderdelen
Uit het onderzoek komt een positief beeld naar voren over de onderdelen van de Landelijke GKA Agenda Taal & Ouders en de impact die deze hebben op de visieomslag en het professioneel handelen. De onderdelen zijn van hoge kwaliteit, goed doordacht, interessant en inspirerend, leveren kennis op en werken verbindend. Ze bereiken verschillende doelgroepen, zoals beleidsadviseurs, directieleden en professionals uit onderwijs en kinderopvang en helpen een landelijk netwerk rond Thuis in Taal op te bouwen. Er zijn veel aanwijzingen dat de onderdelen

bijdragen aan het bevorderen van samenwerking en betrokkenheid van alle betrokkenen, met het oog op het realiseren van een gedeelde visie en een gemeenschappelijk doel, betere samenwerking met (laagopgeleide) ouders. De Landelijke GKA Agenda draagt doelgericht bij aan de verspreiding van de aanpak, gedegen ondersteuning in de verkennings- en opstartfase binnen een gemeente en aan het doorlopend inspireren van professionals om zich te blijven ontwikkelen in het werken met de aanpak. Een aanbeveling aan de projectleiding van de Gelijke Kansen Alliantie is om de onderdelen te behouden en ervoor te zorgen dat ze op niveau blijven. Er kan hooguit nóg meer worden ingezet op de verspreiding van de webinars en het magazine. Een overweging is om, met het oog op de uitbreiding van de Thuis in Taal-aanpak naar nieuwe gemeenten, het inspiratiefestival ook regionaal te organiseren, zodat het beter bereikbaar wordt voor een bredere groep geïnteresseerden, ook buiten de Randstad.

Kies voor het begeleidingstraject
De onderdelen leveren nieuwe kennis, dragen bij aan een andere visie op ouders en taal, en zijn inspirerend. Een lerende aanpak is echter pas succesvol wanneer deze goed geïntegreerd is in de organisatie, mensen actief deelnemen, er ruimte is voor experimenten en reflectie en er continu aandacht is voor verbetering en toepassing van nieuwe kennis. Dat betekent dat het begeleidingstraject door de procesbegeleiders onontbeerlijk is als stap naar een duurzame praktijkverandering. Gemeenten die met de Thuis in Taal willen gaan werken bevelen we aan te kiezen voor het begeleidingstraject, waarin de professionals stap voor stap met de nieuwe aanpak leren werken.

Neem partijen van het begin af aan mee
Het verkenningstraject is bedoeld om op gemeentelijk niveau zaken in gang te zetten, zoals het creëren van bewustwording en draagvlak, het samenstellen van een stuurgroep en het aanzetten

tot visieontwikkeling als richtsnoer voor de verandering. Uit de casestudies blijkt dat niet in alle drie de gemeenten die deelnamen aan dit traject de benodigde partijen vanaf het begin zijn meegenomen, wat vertragend heeft gewerkt. Het betrekken van alle partijen die werken met de doelgroep (laagopgeleide ouders) en die, gezien hun doelstellingen, in het netwerk passen, vraagt om een planmatige aanpak.
Een aanbeveling aan startende gemeenten is om in een vroeg stadium alle in aanmerking komende partijen om tafel te krijgen. Door ervoor te zorgen dat iedereen vanaf het begin meedenkt en meedoet, wordt mogelijk voorkomen dat de aanpak wordt ervaren als iets dat van bovenaf is opgelegd.

Creëer voorwaarden zodat iedereen kan meedoen in de verandering
Uiteraard zijn er verschillen tussen professionals in de snelheid waarmee ze zich de aanpak eigen maken. Voor de één is verbeteren en veranderen een grotere uitdaging dan voor de ander. Ook door verloop en nieuwe instroom van personeel zijn er verschillen in ondersteuningsbehoeften. Het accent ligt op ouder-kind-activiteiten in de groepen, maar ook een ondersteunende omgeving draagt bij. Belangrijke aspecten van een ondersteunende structuur blijken de leernetwerken waarin men samen optrekt en van elkaar kan leren, en mensen die de uitvoering bewaken en oog hebben voor verschillende behoeften. Een aanbeveling aan scholen en kinderopvanginstellingen is om na te gaan welke voorwaarden nodig zijn en deze te creëren zodat iedereen mee kan doen.

Maak successen zichtbaar
Het leren werken volgens de aanpak Thuis in Taal is een cyclisch verbetertraject waarin in kleine stappen verbeteringen worden gerealiseerd die passen bij de specifieke school- en kinderopvangcontext. Professionals worden begeleid om te reflecteren op hun handelen, interventies te ontwikkelen, uit te

voeren, te evalueren en bij te stellen. Gebleken is dat professionals soms voortijdig afhaken omdat ze niet altijd goed weten waar ze staan, of ze vorderingen hebben gemaakt en of ze het goed doen. Om vaart in de implementatie en 'focus' te houden, bevelen we de begeleiders van Thuis in Taal aan om tussentijds vorderingen en successen zichtbaar te maken. Dit zorgt voor energie, werkt motiverend en creëert vertrouwen en geloof in het proces van verandering.

Focus op groei en ontwikkeling
Cyclisch werken betekent dat de aanpak eigenlijk nooit 'klaar' is. Door tussentijdse evaluaties kan zichtbaar worden welke bijstellingen noodzakelijk zijn. Zo bleek in Rotterdam, waar men al lang met de aanpak werkt, dat er hernieuwde behoefte was aan het inschakelen van een procesbegeleider om de kwaliteit van de ouder-kind-activiteiten een impuls te geven. Een advies aan degenen die werken met de aanpak Thuis in Taal is: realiseer je dat Thuis in Taal geen kant-en-klare aanpak is en leg de focus op groei en ontwikkeling.

Stel tijd beschikbaar
Een visieomslag op alle niveaus en het uitwerken van de aanpak in de praktijk kost tijd en vraagt geduld. Sommige essentiële onderdelen van de aanpak vergen extra tijd, naast 'onderwijstijd', zoals het afleggen van huisbezoeken en deelname aan leernetwerken. Om ervoor te zorgen dat de aanpak effectief wordt uitgevoerd, moeten scholen en kinderopvanginstellingen extra tijd beschikbaar stellen, bijvoorbeeld in de vorm van financiën/taakuren.

5.4 Slotopmerking

Doelen en middelen
De aanpak Thuis in Taal is geworteld in theorie over bijvoorbeeld

het gebruik van thuistalen voor de taal- en sociaal-emotionele ontwikkeling en over het gebruik van fantasiespel/doen-alsof spel. De hoofdlijn gaat over het afstemmen van de school en thuiscultuur met het oog op taalstimulering van de kinderen.
In de cases hebben we de respondenten gevraagd welke opbrengsten men ziet of wil bereiken met de aanpak. Dat gaf een brede waaier aan opbrengsten en resultaten te zien, met als uitschieters: méér ouders in de school/op de groepen en een beter contact met ouders. Ook wordt het belang van de aanpak voor het verbeteren van de (taal)ontwikkeling van de kinderen genoemd, maar dat gebeurt vooral in termen van hoop en verwachting. Uiteraard heeft de aanpak uiteindelijk als doel om de cognitieve prestaties en de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen te verbeteren, in het licht van het vergroten van gelijke kansen. De keten van tussenstappen, zoals het opbouwen van een goede relatie met ouders, moet daar aan bijdragen.

Bij het bepalen van de veronderstelde relatie tussen doelen en middelen is mogelijk het onderstaande model bruikbaar. Het onderste deel van het model past bij de aanpak van Thuis in Taal: de eerste stap is gericht op het verkennen en in kaart brengen van de thuissituatie. Vervolgens worden activiteiten en strategieën ontwikkeld die kunnen bijdragen aan een goede wederzijdse relatie.
Het bovenste deel van het schema handelt over het uiteindelijk doel van een goede relatie tussen ouders en school. Een goede relatie kan bijdragen aan het welbevinden van de leerlingen (waarbij de redenering kan zijn dat het goed is voor het schoolwelbevinden van de kinderen als ze hun ouders in de school zien) en aan de leerprestaties. En een goede relatie kan bijdragen aan het vergroten van het onderwijsondersteunend gedrag van ouders. Men zet er immers op in dat ouders datgene wat ze leren tijdens de ouder-kind-activiteiten ook thuis zullen toepassen. We hebben in dit onderzoek niet gevraagd naar wat scholen

verwachten van het vergroten van het onderwijsondersteunend gedrag thuis, omdat dit buiten de opdracht viel, maar de redenering zou kunnen zijn dat (kwalitatief beter en rijker) onderwijsondersteunend gedrag van belang is voor de prestaties en het welbevinden van de kinderen.

Schema doelen en middelen[27]

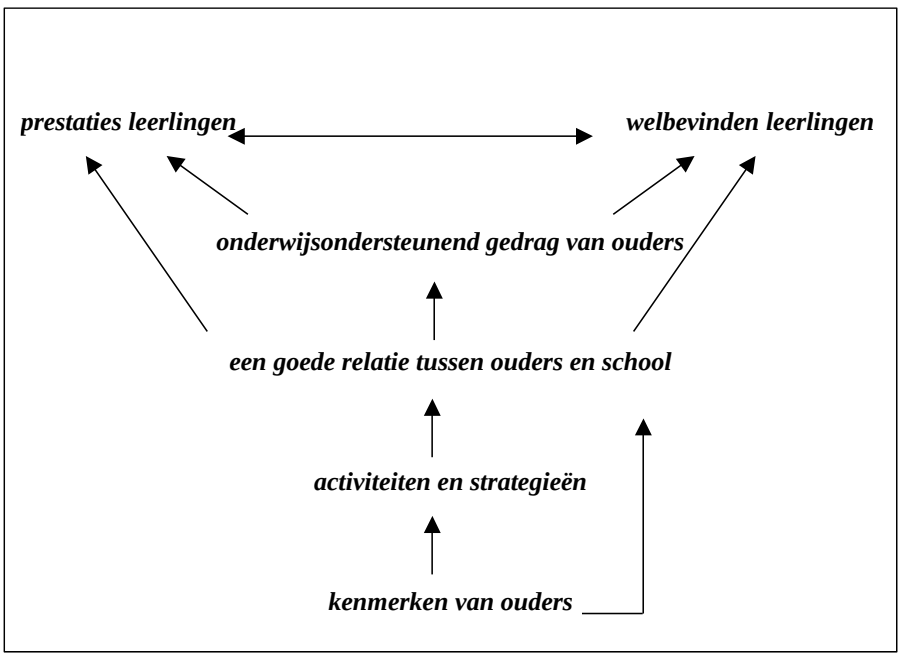

Concluderend, Thuis in Taal start met een logische stap, het in kaart brengen van de kenmerken van de thuissituatie en de wensen en mogelijkheden van de ouders, als basis voor de verdere vormgeving van de in te zetten activiteiten en strategieën. De

27 Veen, A., Erp, M. van (1995). Stappen op weg naar onderwijsondersteuning. Deel 2: Basisscholen in Rotterdam over de relatie met de ouders. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut; Rotterdam: Dienst Stedelijk Onderwijs (DSO).

ontwikkelaars zouden de aanpak verder kunnen brengen door het aanvullen van de redeneerketen tot aan het uiteindelijke doel, het verbeteren van de leerprestaties en het welbevinden van de kinderen. Dit schema kan daarbij mogelijk behulpzaam zijn en houvast bieden bij de evaluatie van de tussentijdse stappen.